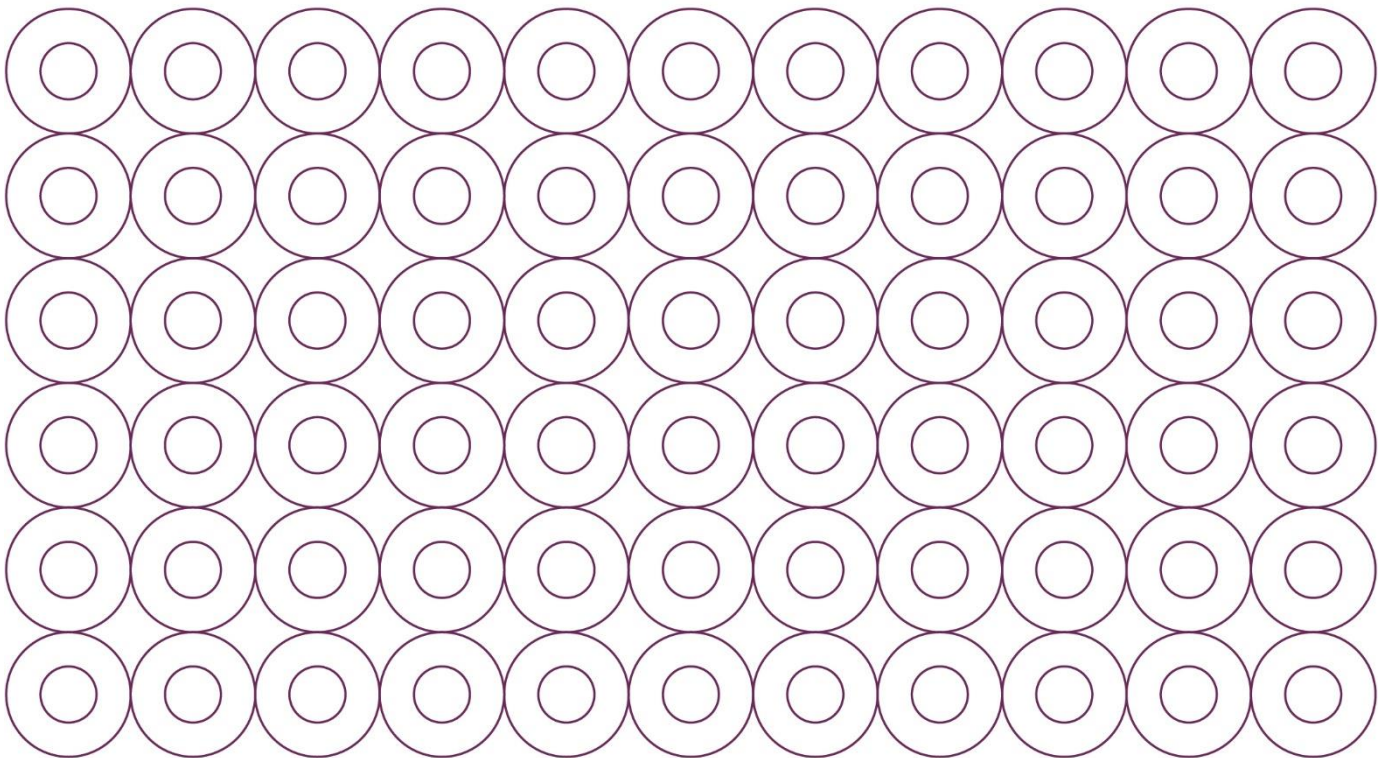

Regionala dialoger om komvux 2024

En lägesbild av utvecklingen inom komvux

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:
www.skolverket.se/publikationer

ISSN: 1103-2421

ISRN: SKOLV-R-2024:6-SE

Diarienummer: 2023:2411

Skolverket, Stockholm 2024

Förord

Skolverket genomför årligen regionala dialoger om komvux som en del av myndighetens referensverksamhet. De regionala dialogerna har i olika former genomförts sedan 2009 och har idag ett brett syfte och inkluderar på en övergripande nivå alla delar och aspekter av komvux.

En sammanställning av det som diskuterats i samband med dialogerna under varje enskilt år har tagits fram sedan 2019, vilket gör denna rapport till den sjätte i ordningen. Eftersom dialogerna genomförs årligen återkommer vissa diskussionspunkter. Därför ska dessa rapporter ses som en serie, och hänvisningar kan förekomma till beskrivningar i tidigare sammanställningar.

Komvux har fått en alltmer framträdande roll för kompetensförsörjning och människors etablering på den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt utvecklas samhället och arbetslivet i snabb takt, vilket ställer nya krav på kunskap och kompetenser hos individerna. Det är tydligt att komvux är en skolform som spänner över flera politikområden, och det finns idag höga förväntningar på verksamheten att snabbt kunna ställa om efter individens, samhällets och arbetsmarknadens behov och utveckling.

Något som utmärker komvux är att organisatoriska och andra förutsättningar kontinuerligt behöver ses över för att verksamheten ska kunna erbjuda en utbildning i takt med omvärldens och individernas behov. Dessutom pågår det just nu många förändringar och statliga satsningar när det gäller komvux.

Mot denna bakgrund fyller denna rapportserie en roll i att bidra till en lägesbild av utvecklingen inom komvux. Rapporterna utgör också återkoppling till de deltagare som har medverkat under dialogerna.

Skolverket vill rikta ett stort tack till alla deltagare som har bidragit med sin tid och sina erfarenheter.

Stockholm, 4 oktober 2024

Anna Westerholm
Avdelningschef

Simon Husberg
Undervisningsråd

Innehåll

Sammanfattning	7
1. Inledning – regionala dialoger om komvux.....	9
1.1 Dialogernas genomförande och innehåll 2024.....	10
2. Rapportens förutsättningar, underlag och innehåll	11
2.1 Sammanställningen baseras på vad deltagarna lyft under dialogerna..	11
2.2 En lägesbild av utvecklingen	12
2.3 Dialogerna de senaste åren har präglats av reformer och förändringar inom komvux.....	12
2.3.1 Fortsatt arbete med att införa kommande förändringar och reformer	12
2.3.2 Effekter av nyligen införda förändringar och reformer.....	12
3. En uppdaterad lägesbild av utvecklingen inom komvux	13
3.1 Arbetet med att rekrytera elever fortsätter	14
3.1.1 Flera faktorer bakom svårigheter att fylla utbildningsplatserna inom vissa utbildningar	14
3.1.2 Många kommuner har utvecklat arbetet med rekrytering och marknadsföring	15
3.2 Arbetet med stödinsatser och att få eleverna att slutföra sina studier är ett prioriterat område.....	17
3.2.1 Stödbehovet hos eleverna är fortsatt stort	17
3.2.2 Kommunerna har utvecklat arbetet med att ge eleverna förutsättningar att påbörja och slutföra sina studier	18
3.2.3 Elevernas språkkunskaper och förberedande utbildning får allt större fokus	19
3.2.4 Elevernas studiefinansiering är en återkommande problematik	20
3.3 Utveckling av utbildningen efter elevernas och arbetsmarknadens behov	21
3.3.1 Ökat fokus på utbildningens kvalitet	22
3.3.2 Efterfrågan på och behovet av flexibla studieformer ökar	23
3.3.3 Kombinationsutbildningar kan vara framgångsrika men språkutbildningen utmanar.....	25
3.3.4 Det är fortsatt svårt att hitta apl-platser.....	26
3.3.5 Tillgången på lärare ser lite ljusare ut.....	27
3.4 Samverkan fungerar allt bättre	28
3.4.1 Fortsatt utveckling av den regionala samverkan.....	28
3.4.2 Ökad samverkan inom kommunen	29
3.4.3 Samverkan med Arbetsförmedlingen har förbättrats men det finns fortsatt utvecklingsområden	29

3.4.4 Samverkan med arbetsgivare och branscher är fortsatt ett viktigt utvecklingsområde.....	31
3.5 Kommunernas finansiering av komvux och statsbidrag är en återkommande fråga.....	33
4. Under 2025 införs flera förändringar inom komvux	34
4.1 Reformen om planering och dimensionering av gymnasial utbildning. 34	
4.1.1 Kommunerna har arbetat intensivt med samverkan och samverkansavtal under det senaste året.....	35
4.1.2 Frågor från förra årets dialoger kvarstår	36
4.1.3 Nästa steg – från avtal till verkstad.....	39
4.2 Ny hantering av statsbidraget för regionalt yrkesvux	39
4.3 Ämnesbetygsreformen	40
4.3.1 Allt fler detaljfrågor om reformen.....	40
4.4 Förändringar av sammanhållna yrkesutbildningar	41
4.5 En översyn av kursplanerna i tre skolformsdelar i komvux	42
4.6 Digitala nationella prov införs inom komvux på gymnasial nivå.....	43
4.7 Yrkesvuxutredningens förslag väcker tankar och intresse hos deltagarna under årets dialoger	44
5. Effekter av nyligen införda förändringar	45
5.1 Inledande kartläggning och validering.....	46
5.1.1 Den inledande kartläggningen är ett bra verktyg som ger positiva effekter ..	46
5.1.2 Validering är ännu inte ett effektivt verktyg	48
5.1.3 Det finns exempel på positiv utveckling – och samverkan är ofta lösningen	51
5.2 En sammanhållen utbildning för vissa nyanlända.....	52
5.2.1 Reformen upplevs som positiv och har gett positiva effekter.....	53
5.2.2 Det finns utmaningar med att anordna den sammanhållna utbildningen.....	54
5.3 Komvux som anpassad utbildning.....	56
5.3.1 Förändringarna har medfört positiva effekter som ökar möjligheterna för målgruppen	57
5.3.2 Det finns fortsatta hinder med att anordna utbildning inom komvux som anpassad utbildning	57
5.4 En förenklad betygsskala	58
5.4.1 Den förenklade betygsskalan upplevs övervägande som positiv	58
5.4.2 Det finns olika tankar om betygsskalans effekter.....	59
5.5 Prioritering och urvalsregler	59
5.5.1 Nya bestämmelser om urval möjliggör för fler att ta del av utbildning inom komvux.....	60
5.5.2 Effekten av de nya urvalsreglerna uteblir i vissa fall	60

5.5.3 Det finns exempel på hur kommunerna har utvecklat arbetet med behörighet och antagning	61
5.6 En ny högskoleförberedande examen och komvuxarbete.....	61
5.6.1 Förändringarna upplevs som mycket positiva.....	62
5.6.2 Det finns fortsatta frågetecken när det gäller yrkesexamen.....	62
Referenser	63

Sammanfattning

Skolverket genomför årligen regionala dialoger om kommunal vuxenutbildning (komvux). Den här rapporten redovisar vad deltagarna har valt att lyfta fram i diskussionerna under dialogerna våren 2024. Deltagare har i huvudsak varit ansvariga politiker, chefer och skolledare för komvux samt representanter från regioner och Arbetsförmedlingen. Dialogerna har genomförts som en halvdag, antingen på plats eller digitalt.

Diskussionerna har i huvudsak utgått från tre olika områden: en avstämning och uppdatering av den lägesbild som framkom under dialogerna 2023, förberedelser inför kommande förändringar inom komvux och en uppföljning av införandet av några förändringar som trätt i kraft för ett eller ett par år sedan.

Utöver detta tillkommer andra frågor som lyfts både i förväg inom samverkansområdena och av deltagarna under dialogerna. Sammantaget spänner dialogerna, och därmed denna rapport, över en mängd olika områden. Det handlar både om övergripande frågor som samverkan, kompetensförsörjning, styrning, organisation och finansiering av komvux och om mer verksamhetsnära frågor som behov av stöd till elever, elevernas studiefinansiering och organisering av yrkesutbildning eller distansutbildning.

Deltagarnas olika perspektiv och kommunernas olika förutsättningar skapar sammantaget en nyanserad bild. Precis som under tidigare års dialoger framkommer att det finns skillnader när det gäller kommunernas prioriteringar och ekonomiska förutsättningar för komvux. Det finns även skillnader i hur olika kommuner till exempel upplever effekten av olika satsningar och reformer. Även om komvux har fått ett allt större fokus, vilket av många ses som mycket positivt, framträder en bild av att det finns fortsatt behov av att öka kunskapen om komvux hos olika aktörer.

I de regionala dialogerna 2024 har följande varit särskilt framträdande:

- **Kommunerna beskriver en positiv utveckling inom flera områden**

Av årets dialoger framgår att den lägesbild som framkom under dialogerna 2023 fortsatt stämmer relativt väl. Samtidigt ger deltagarna flera exempel på utveckling inom olika områden. Det är tydligt att många kommuner har bedrivit ett utvecklingsarbete och att det skett stegförflyttningar inom flera olika områden det senaste året för att möta de utmaningar och svårigheter som finns.

Till exempel beskriver deltagarna att samverkan mellan kommunerna och med olika aktörer har utvecklats ytterligare och fördjupats inom flera områden. Det ges även flera exempel på att kommunerna har fortsatt att utveckla sin organisation för att ge elever stöd inför och under sina studier samt för att hitta elever och fylla utbildningsplatserna. Under dialogerna ges även exempel på hur kommunerna har arbetat för att utveckla utbildningen

efter både elevernas och arbetsmarknadens behov. I diskussionerna lyfts till exempel utvecklingen av stöd till elever, flexibla studieformer och yrkesutbildning – ofta med ett ökat fokus på kvalitet.

- **Det finns fortsatta hinder för att anordna utbildning**

Det framkommer samtidigt att det finns flera hinder på vägen framåt och att det inte alltid finns rätt förutsättningar för att bedriva utbildning. Deltagare nämner exempelvis finansieringen av komvux, både gällande kommunernas finansiering och gällande statsbidrag. En annan utmaning handlar om att fler och fler elever inom komvux behöver stöd och individuella anpassningar både inför och under sin studietid. I diskussionerna lyfts även elevernas språkkunskaper och ett behov av förberedande utbildning. Ytterligare hinder som beskrivs är till exempel svårigheter att fylla utbildningsplatserna och att anordna apl-platser. Under dialogerna beskrivs även återkommande konsekvenser för eleverna, till exempel ökade avbrott av studierna, att studierna tar lång tid eller att elevernas studiefinansiering är ett hinder.

I diskussionerna framstår samverkan med arbetsliv och branscher samt med Arbetsförmedlingen som fortsatt viktiga utvecklingsområden. I de fall samverkan inte fungerar försvårar det kommunernas arbete och förhindrar vidare utveckling, vilket deltagarna ger flera exempel på under dialogerna.

- **Komvux påverkas av många reformer och förändringar**

De senaste åren har flera satsningar och reformer präglat komvux. Under dialogerna ger deltagarna en bild av hur det har gått att införa några av de senaste årens förändringar, till exempel inledande kartläggning och validering, en sammanhållen utbildning för vissa nyanlända, en förenklad betygsskala, nya urvalsregler och ett antal förändringar inom komvux som anpassad utbildning.

Sammantaget ger deltagarna en positiv bild av förändringarna. De möter flera av de behov som finns och har även medfört flera positiva effekter, som till exempel ökad tillgång på utbildning eller ökad samverkan. Det framkommer också att vissa av förändringarna kan ha svårt att uppnå avsedd effekt och att det finns vissa kvarstående frågetecken. Till exempel finns det fortsatta hinder med att anordna utbildning inom komvux som anpassad utbildning.

Validering upplevs som resurskrävande och medför inte alltid en förkortad och effektiv studietid. Den höga förändringstakten i sig kan också vara utmanande och leda till att olika reformer inte hinner implementeras fullt ut.

Under 2025 ska flera ytterligare reformer och förändringar börja tillämpas, till exempel reformen om planering och dimensionering, ämnesbetygsreformen och digitala nationella prov. Under dialogerna ges flera exempel på hur kommunerna har arbetat med att införa förändringarna, till exempel har de arbetat intensivt med samverkan och samverkansavtal under det senaste året. Samtidigt lyfter deltagarna ett antal frågor och utmaningar kopplat till förändringarna.

1. Inledning – regionala dialoger om komvux

De regionala dialogerna om komvux är en del av Skolverkets referensverksamhet.¹ De iakttagelser som görs under dialogerna bidrar till att ge Skolverket en aktuell bild av utvecklingen inom skolformen kommunal vuxenutbildning och utgör ett underlag för myndighetens fortsatta arbete. Dialogerna genomförs årligen och innehållet varierar från år till år, beroende på vad som är aktuellt inom komvux och vilka pågående uppdrag Skolverket har.

Målgrupperna för dialogerna är ansvariga politiker, chefer och skolledare för komvux samt Arbetsförmedlingen, aktörer med regionalt utvecklingsansvar och andra aktörer med utvecklings- och samordningsansvar för vuxenutbildning.

Syftet med dialogerna är att

- få en ökad förståelse för hur komvux och dess skolformsdelar utvecklas genom att ta del av arbetet med bland annat utvecklingsfrågor, samverkan och kvalitetsarbete i kommunerna och regionerna
- samla information om hur förändringar av regelverk och riktade satsningar från staten påverkar komvux
- inhämta underlag inför rapportering av olika regeringsuppdrag
- sprida aktuell information som rör komvux
- skapa en mötesplats för inbjudna målgrupper och därmed stimulera fortsatta diskussioner, nätverk samt fortsatt utvecklingsarbete i kommunerna och regionerna.

Dialogerna genomförs i samarbete med kommunerna och regionerna. I varje region eller samverkansområde finns en samordnare som har kontakt med Skolverket om planering, inbjudan, innehåll, upplägg och genomförande av dialogerna.² De regioner som Skolverket möter följer inte alltid gränserna för de formella regionerna eller länen, utan kan till exempel vara funktionella regioner som bygger på utarbetad samverkan och samarbete.³

Genomförandet sker vanligtvis i form av ett dialogmöte som Skolverket håller i, men innehåll och fokus styrs också av vad deltagarna vill diskutera. Dialog och erfarenhetsutbyte är en viktig del och därför förekommer flera inslag av dialog och diskussion, både i mindre grupper och i helgrupp, anpassade efter deltagarna och deras på förhand inskickade önskemål och frågor.

---

¹ Skolverkets referensverksamhet är en del av ett systematiskt arbete med att förvalta, utforma och utveckla styrdokument, där det bland annat ingår att inhämta underlag om målgruppernas behov.

² Samordnaren har ett uppbyggt kontaktnät till berörda målgrupper för dialogerna och kan ha olika funktioner och roller i olika regioner. Det kan till exempel vara en tjänsteman från region, kommun- eller kommunalförbund eller en rektor eller verksamhetschef från en kommun.

³ Se tidigare rapporter för en mer illustrativ bild av de olika samverkansområdena, till exempel Skolverket (2021). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021*.

1.1 Dialogernas genomförande och innehåll 2024

Under perioden februari–maj 2024 genomfördes 25 dialoger, med totalt cirka 900 deltagare.⁴ Antalet deltagare i varje dialog varierade från 20 upp till 100 deltagare. En stor andel av deltagarna var representanter för kommunernas vuxenutbildning. De flesta var rektorer eller andra skolledare, men även förvaltnings- och verksamhetschefer samt lokala politiker deltog i relativt hög utsträckning.⁵ Bland övriga deltagare under dialogerna fanns bland annat representation från regionala aktörer⁶, strateger och samordnare⁷ samt lokala och regionala representanter från Arbetsförmedlingen.

Under planeringen inför dialogerna fick varje samverkansområde välja digitalt eller fysiskt genomförande. Av totalt 25 dialoger genomfördes 17 på plats och övriga 8 digitalt. Dialogerna genomfördes som en halvdag, i vissa regioner som ett fristående dialogmöte och i andra som en del av en större aktivitet eller konferens som regionen eller de samverkande kommunerna anordnat.

Oavsett genomförande har dialogerna bestått av diskussioner både i helgrupp och i mindre grupper. En tanke med gruppdiskussionerna har varit att möjliggöra djupare diskussioner och erfarenhetsutbyte mellan deltagarna.

Inför och under dialogerna har ett återkommande önskemål genom åren varit att få information om och diskutera aktuella reformer och regeländringar, statsbidrag samt aktuella utredningar som berör komvux. Dialogerna 2024 utgjorde inget undantag, och de genomfördes dessutom under en period när flera förändringar precis hade genomförts eller var på väg att genomföras inom komvux. De flesta önskemålen handlade om reformen om planering och dimensionering av gymnasial utbildning⁸, inklusive samverkan mellan kommuner och samverkan med branscher och arbetsgivare.

Från Skolverkets sida var också ett syfte med årets dialoger att följa hur kommunerna upplever att det har gått med införandet av eller förberedelserna inför de förändringar och regeländringar som är aktuella. I deltagarnas medskick inför dialogerna förekommer även önskemål att diskutera samverkan, validering, kombinationsutbildningar⁹ och organisering av utbildning, till exempel yrkesutbildning och distansutbildning.

---

⁴ Det totala antalet deltagare är ungefär detsamma som för dialogerna 2023. Antalet deltagare är dock svårt att precisera exakt. Under digitala dialoger har det förekommit att flera deltagare suttit tillsammans, till exempel i ett videokonferensrum, men ändå räknats som en deltagare i mötets digitala deltagarlista.

⁵ Andelen rektorer och chefer är uppskattningsvis ungefär densamma i de flesta dialogerna, medan andelen politiker kan skilja sig åt. I vissa dialoger var en stor andel deltagare politiker, medan i andra var politiker nästan helt frånvarande.

⁶ Detta inkluderar regioner (regionalt utvecklingsansvarig aktör) men även roller och funktioner som arbetar över kommungränserna, till exempel samordnare och strateger på kommun- och kommunalförbund.

⁷ Strateger, samordnare och liknande kan representera både regioner och kommuner. I kommunerna tycks samordnare, utbildningsstrateger eller utvecklare och liknande funktioner bli allt vanligare.

⁸ Förändringarna enligt prop. 2021/22:159. *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning.*

⁹ En kombinationsutbildning är en yrkesutbildning på gymnasial nivå i kombination med sfi eller svenska som andraspråk inom komvux.

2. Rapportens förutsättningar, underlag och innehåll

Detta kapitel beskriver rapportens underlag och disposition samt förutsättningarna för sammanställningen av dialogerna 2024. Därför rekommenderas detta kapitel att läsas som bakgrund till övriga kapitel. De kapitel som följer är i huvudsak en sammanställning av vad som framkom i diskussionerna under dialogerna 2024. Rapporten är omfattande och spänner över många olika områden, därför är dessa kapitel och de ingående avsnitten samlade under tematiska rubriker.

Eftersom dialogerna genomförs årligen återkommer flera diskussionsområden från tidigare dialoger. Denna rapport ska därmed ses som en del av en rapportserie. De områden som i denna rapport har fått egna kapitel eller avsnitt är i huvudsak sådana områden där det tillkommit ny information eller där diskussionerna kring dessa områden varit särskilt framträdande under årets dialoger. Därför kommer även vissa diskussionsområden enbart att beröras kort och hänvisningar till utförligare beskrivningar i tidigare rapporter förekommer.

2.1 Sammanställningen baseras på vad deltagarna lyft under dialogerna

Innehållet i denna rapport bygger på vad deltagarna valde att lyfta under dialogerna med Skolverket. Deltagarna hade även möjlighet att skicka in noteringar av det som diskuterats under gruppdiskussionerna via ett webbformulär. Det som skickades in av deltagarna i webbformulären samt Skolverkets minnesanteckningar ligger därmed till stora delar till grund för denna sammanställning.

Rapporten koncentrerar sig i huvudsak på frågor och synpunkter som har lyfts i flera dialoger och därmed är aktuella för flera verksamheter. Sammanställningen innehåller även citat från enskilda deltagare som Skolverket har fångat upp under dialogerna för att ytterligare beskriva och exemplifiera det som lyfts av deltagarna.¹⁰

Sammanställningen ska läsas utifrån den tidpunkt och de förutsättningar som rådde när dialogerna genomfördes. Under och efter dialogernas genomförande har till exempel kommunernas arbete med att implementera regeländringar och förbereda sig för kommande förändringar fortsatt. Många kommuner kan därför vara i ett annat läge idag än vad som återges i deltagarnas beskrivningar i denna rapport.

---

¹⁰ Citaten är hämtade från dialogernas minnesanteckningar och de svar som skickats in via webbformulär under gruppdiskussionerna.

2.2 En lägesbild av utvecklingen

Rapportseriens övergripande syfte är att utifrån dialogerna ge en övergripande lägesbild av utvecklingen inom komvux. En av gruppdiskussionerna under dialogerna handlade därför om att uppdatera och komplettera lägesbilden, i synnerhet när det gäller kommunernas utvecklingsarbete och stegförflyttningar som genomförts inom olika områden sedan förra årets dialoger.

Deltagarnas tankar om och medskick rörande lägesbilden, samt exempel på deras arbete, redovisas i kapitel 3.

2.3 Dialogerna de senaste åren har präglats av reformer och förändringar inom komvux

Det finns idag höga förväntningar på komvux förmåga att snabbt kunna ställa om efter individens, samhällets och arbetsmarknadens behov och utveckling. Under de senaste åren har flera förändringar och reformer präglat komvux, flera av dessa med ett ökat arbetsmarknads- och kompetensförsörjningsfokus.¹¹ Som en naturlig följd har dialogerna under de senaste åren till stor del handlat om pågående och kommande förändringar inom komvux.

2.3.1 Fortsatt arbete med att införa kommande förändringar och reformer

Under dialogerna 2024 har de förändringar som ska börja tillämpas inom komvux under 2025 varit i fokus, bland annat reformen om planering och dimensionering av gymnasial utbildning¹², ämnesbetygsreformen¹³ och digitala nationella prov¹⁴. Årets dialoger har därför delvis använts för att förbereda deltagarna på kommande förändringar och samtidigt fånga upp hur kommunerna upplever att det går med införandet av dessa bestämmelser.

Det som framkommit om detta under dialogerna redovisas i kapitel 4.

2.3.2 Effekter av nyligen införda förändringar och reformer

Med tanke på den höga förändringstakten har årets dialoger, inklusive en av gruppdiskussionerna under dialogerna, även använts för att på en övergripande nivå följa hur deltagarna upplever att det har gått med införandet av några förändringar och reformer som genomförts de senaste åren, inklusive vilka effekter och utmaningar de ser att förändringarna medfört.

Deltagarnas upplevelser av och arbete med nyligen införda förändringar – möjligheter, effekter, utmaningar och frågor – redovisas i kapitel 5.

---

¹¹ Till exempel förändringarna enligt prop. 2019/20:105. *Komvux för stärkt kompetensförsörjning* och prop. 2021/22:51. *En sammanhållen utbildning för nyanlända som har utbildningsplikt*.

¹² Förändringar enligt prop. 2021/22:159. *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning*.

¹³ Förändringar enligt prop. 2021/22:36. *Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper*.

¹⁴ Förändringar enligt prop. 2017/18:14. *Nationella prov – rättvisa, likvärdiga, digitala*.

3. En uppdaterad lägesbild av utvecklingen inom komvux

Med utgångspunkt i den lägesbild som framkom under dialogerna 2023 användes en del av årets dialoger till att uppdatera och komplettera lägesbilden, i synnerhet när det gäller kommunernas utvecklingsarbete och stegförflyttningar som genomförts inom olika områden sedan förra årets dialoger. Av dialogerna 2023 framkom bland annat följande:

- Det är ett ökat fokus på komvux med flera satsningar och reformer de senaste åren för att möta de behov som finns. Samtidigt finns flera hinder för fortsatt utveckling och för att komvux ska nå full potential. Exempel på sådana hinder är att rekrytera elever och fylla utbildningsplatserna till utbildning på gymnasial nivå. Det är även svårt att anordna platser för arbetsplatsförlagt lärande (apl) och lärare. Elevernas studiefinansiering är ett ytterligare återkommande problem. Finansieringen av komvux kan också vara ett hinder, både begränsningar i kommunernas egen budget och de riktade statsbidragen som trots stora satsningar inte alltid ger långsiktighet och förutsägbarhet i finansieringen.
- Samverkan – inom kommunen, mellan kommuner och med regionalt utvecklingsansvariga, Arbetsförmedlingen samt branscher och arbetsgivare – är en framgångsfaktor. Samverkan har utvecklats mer och mer de senaste åren och är ett fortsatt viktigt utvecklingsområde. Samverkan med arbetsliv och branscher, till exempel för att kunna marknadsföra olika yrkesområden, rekrytera elever till utbildningar och anordna apl, lyfts fram extra mycket som ett utvecklingsområde. Likaså samverkan med Arbetsförmedlingen, där det finns stora skillnader i hur väl denna samverkan fungerar.
- Många elever inom komvux behöver stöd och individuella anpassningar både inför och under sin studietid, samtidigt som komvux har fått en allt viktigare roll i kompetensförsörjningen till arbetslivet. Det finns därmed ett behov av att förändra och utveckla organisation, utbildningsutbud, undervisning och arbetssätt för att möta elevernas behov både inför och under studierna, och för att matcha utbildning och utbud efter arbetsmarknadens behov

Sammantaget framgår att den lägesbild som framkom 2023 fortfarande stämmer väl. Flera av de svårigheter, utmaningar och utvecklingsområden som beskrevs under dialogerna 2023 kvarstår. Samtidigt ges det under årets dialoger många olika exempel på en positiv utveckling. Därmed är det tydligt att många kommuner aktivt har bedrivit ett utvecklingsarbete inom många områden det senaste året för att möta de utmaningar och svårigheter som finns och att det skett positiva stegförflyttningar.

Vad deltagarna lyfte och vad som framkom under årets dialoger finns redovisat under tematiska rubriker i följande avsnitt i detta kapitel.

3.1 Arbetet med att rekrytera elever fortsätter

En av de mest framträdande utmaningarna, som var gemensam för samtliga regioner under dialogerna 2023, var att det är svårt att rekrytera elever och fylla utbildningsplatserna. Den bilden kvarstår under årets dialoger, samtidigt som det ges en mer nyanserad och varierad bild. Det är tydligt att många kommuner arbetat aktivt och ytterligare utvecklat arbetet med att rekrytera elever till sina utbildningar under det gångna året.

3.1.1 Flera faktorer bakom svårigheter att fylla utbildningsplatserna inom vissa utbildningar

Under dialogerna 2024 framkommer att det är fortsatt svårt för många kommuner att rekrytera elever till utbildningarna, i synnerhet till vissa yrkesutbildningar. Samtidigt ser det olika ut i olika kommuner, och det finns flera deltagare som beskriver att det har blivit något lättare att fylla platserna inom vissa utbildningar jämfört med föregående år.

Flera kommuner beskriver att arbetslösheten fortsatt är låg, vilket bidrar till färre sökande. Det är också skillnad mellan olika kommuner i hur inflödet av nyanlända till sfi ser ut, samt skillnader i hur stor andel som fortsätter att studera på grundläggande eller gymnasial nivå efter sfi. Många kommuner märker av ett kraftigt sjunkande elevantal, andra inte lika mycket.

I diskussionerna beskriver flera deltagare att arbetsmarknaden inom vissa branscher för tillfället är god och att många individer väljer arbete framför utbildning. Flera deltagare menar också att den ekonomiska utvecklingen i samhället, med bland annat prisökningar och höga räntor, gör att ännu fler inte kan eller vågar släppa ett arbete för att börja studera.

Under flera dialoger beskrivs i sammanhanget en ökande problematik med att elever hoppar av och inte fullföljer utbildningen. Avhoppet har flera orsaker. Det kan till exempel handla om att eleverna får arbete och väljer det i stället, eller att det finns svårigheter att kombinera studier och arbete. Det kan också handla om elever med stora stödbehov som har svårt att klara av studierna. En deltagare beskriver det så här:

En hel del rekryterande och uppsökande insatser görs. Svårt dock att få tag på elever. Det finns en del karriärväxlare som söker till komvux, men de är inte jättemånga. [Det är] väldigt få arbetssökande i många kommuner. Många av de arbetssökande har stora stödbehov för att klara av sina studier. I vår kommun ser vi betydligt fler avhopp än tidigare, vilket i flera fall beror på att de har fått jobb.

I diskussionerna beskriver flera deltagare behov av att utveckla utbildningen, till exempel för att eleverna bättre ska kunna kombinera studier och arbete eller för att ge bättre stöd.

Ett par deltagare beskriver att även om elevunderlaget finns, kan det vara svårt att matcha den utbildning som erbjuds med vad eleverna efterfrågar. Vissa kommuner har den utmaningen att det helt enkelt finns för få invånare och

därmed ett litet elevunderlag. En gemensam utmaning för de flesta kommuner är att många potentiella elever står långt ifrån både arbetsmarknad och utbildning, och därmed har svårt att tillgodogöra sig utbildningen och är i behov av andra insatser.

Några deltagare beskriver också att ett ökande utbud av andra alternativ, till exempel Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar, har medfört ett minskat söktryck till komvux. Precis som under förra årets dialoger lyfter även flera deltagare att det kan vara svårt att få elever att resa till en annan ort eller kommun för att gå en utbildning, både vad gäller elevernas vilja att resa och tillgången till kollektivtrafik.

3.1.2 Många kommuner har utvecklat arbetet med rekrytering och marknadsföring

Det framgår tydligt i dialogerna att många kommuner under det senaste året har arbetat med att försöka rekrytera fler elever till komvux. Flera deltagare menar att de nu har ett större fokus på information, marknadsföring och uppsökande arbete. Under dialogerna ges många exempel på utvecklingsarbete och insatser som kommunerna genomfört det senaste året, bland annat följande:

- **Utökad samverkan med branscher och arbetsgivare**

Under dialogerna ges flera exempel på marknadsföring och uppsökande arbete i samverkan med branscher, företag och arbetsgivare. Det kan också handla om gemensamma insatser som visar vad olika yrken innebär och möjlighet att ”prova på”. Flera deltagare lyfter betydelsen av att öka motivationen och skapa tydligare mål för potentiella elever. Det finns även exempel där man gemensamt försöker hitta erbjudanden om arbete eller provanställning efter avslutade studier för att skapa incitament att både påbörja och avsluta sina studier. Flera deltagare återkommer i diskussionerna till vikten av att branscher och arbetsgivare bidrar till marknadsföringen och hjälper till att visa vad utbildningen leder till.

- **Ökad information i flera olika sammanhang och nya forum**

Under dialogerna ger deltagarna många olika och kreativa exempel på hur man försöker nå ut med information om utbildningsmöjligheter inom komvux till potentiella elever. Det kan handla om förbättrad webbinformation, reklamkampanjer och ökad aktivitet på sociala medier. Men det kan också handla om att synas i olika sammanhang och även utveckla nya forum. Under dialogerna ges flera exempel på hur komvux anordnar ”öppet hus” och mässor av olika slag, besöker företag, arbetsplatser och öppna förskolan samt närvarar på bibliotek och i livsmedelsbutiker. Det ges även exempel på mobil marknadsföring där personal från komvux rör sig runt för att möta potentiella elever, till exempel med en egen buss eller omkringcyklade studie- och yrkesvägledare. Det kan också handla om att det anordnas studiebesök med buss för potentiella elever till olika arbetsplatser eller utbildningslokaler.

- **Ökad samverkan och informationsspridning inom kommunen**

Det ges även exempel på hur man utvecklat samarbetet inom kommunen för att marknadsföra komvux och få fler elever. Det kan handla om operativt samarbete mellan komvux, arbetsmarknadsenhet och socialtjänst gällande potentiella elever. Men det kan också handla om att sprida information och höja kunskapen om komvux och vilka utbildningsmöjligheter som finns internt i kommunen. Det ges också exempel på ökad samverkan mellan studie- och yrkesvägledare inom komvux och gymnasieskolan för att tidigt upptäcka individer i behov av komvux.

- **Utvecklad samverkan med Arbetsförmedlingen**

I diskussionerna lyfts även samverkan med Arbetsförmedlingen, och det ges exempel på hur komvux och Arbetsförmedlingen genomfört gemensamma aktiviteter, till exempel uppsökande verksamhet.

Flera deltagare beskriver att arbetet och insatserna har gett positiva effekter. I diskussionerna betonas ofta vikten av en väl fungerande studie- och yrkesvägledning. En framgångsfaktor som framkommer under många dialoger är att skapa ”en väg in” för potentiella elever, till exempel genom samlokalisering av komvux, arbetsmarknadsenhet och Arbetsförmedlingen eller via ett lärcentrum.

I diskussionerna lyfts vikten av och möjligheter med samverkan mellan kommuner, att till exempel hjälpas åt med bransch- och arbetsgivarkontakter, göra gemensamma marknadsföringsinsatser eller öka samverkan mellan studie- och yrkesvägledare i regionen.

Några deltagare menar att det rekryterande arbetet kan vara både tids- och resurskrävande. I sammanhanget framför ett par deltagare önskemål om statsbidrag för rekryterande insatser.¹⁵ Det finns även önskemål om någon form av nationell marknadsföring av komvux. Flera deltagare menar att den allmänna kännedomen om komvux och vad komvux kan erbjuda behöver höjas, vilket i sin tur skulle kunna bidra till fler elever och även underlätta samverkan. Ett par deltagare uttrycker det så här:

Om man pratar med branschföreträdare måste vi hela tiden förklara skolformen innan vi kommer framåt – det gör att uppförsbacken för komvux blir enorm.

[Vi] har haft lite svårt att nå ut och tala om vad vuxenutbildningen står för idag. Vuxenutbildningens anonymitet – hur möter vi upp det?

Gymnasial utbildning behöver höja sin status och bli mer känd.

---

¹⁵ Det fanns tidigare ett sådant statsbidrag enligt förordningen (2018:1495) om statsbidrag för rekryterande insatser inom vuxenutbildning.

3.2 Arbetet med stödinsatser och att få eleverna att slutföra sina studier är ett prioriterat område

I dialogerna under flera års tid har en framträdande fråga varit att många elever har ett stort behov av stöd, både inför och under sina studier. Årets dialoger är inget undantag. Utmaningar som gäller målgruppen med stort behov av olika stödinsatser har snarare ökat och återkommer ofta under diskussionerna oavsett område. Det är också tydligt att många kommuner under det gångna året har prioriterat att utveckla sin organisation för att möta de behov som finns.

3.2.1 Stödbehovet hos eleverna är fortsatt stort

Många deltagare beskriver en elevgrupp med kort utbildningsbakgrund och svaga kunskaper i svenska som står långt ifrån arbetsmarknaden och har svårt att klara av en utbildning på gymnasial nivå. Utbildningstiden för individen blir ofta lång. Behovet av språkstödjande och motiverande insatser ökar. Under årets dialoger menar även flera deltagare att antalet elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), psykisk ohälsa och olika typer av trauman ökar ytterligare.

Även gruppen unga vuxna med psykisk ohälsa, som inte slutfört grundskolan eller gymnasieskolan, hemmasittare och annan problematik återkommer i diskussionerna. Några deltagare menar också att många elever, både unga och äldre, har svaga digitala kunskaper. Det finns därmed ett behov av att stärka elevernas digitala kompetens.

Sammantaget behöver fortsatt många elever stöd och individuella anpassningar. Utbildning och specialpedagogiska insatser behöver ofta kompletteras med till exempel motiverande, coachande och språkstödjande insatser. Flera deltagare beskriver att de i sin organisation sätter extra fokus på stöd och insatser inför studierna, olika typer av förberedande och motiverande insatser för att kunna påbörja och klara av utbildningen – hur en individ tas emot, vägleds och förbereds inför studierna blir en alltmer central fråga. I sammanhanget ska även nämnas att målgruppen för komvux är mycket heterogen – alla elever är inte i behov av stöd, även om den gruppen tycks ha ökat ytterligare.

Av diskussionerna framgår även att det fortsatt finns en likvärdighetsproblematik. Det ser olika ut i olika kommuner vilka möjligheter och vilken tillgång till stöd, individanpassning och flexibilitet som finns för den enskilde individen. I sammanhanget återkommer önskemål från ett par deltagare om tydligare riktlinjer eller reglering vad gäller stöd inom komvux.

Att ge eleverna stöd och förutsättningar för att klara av studierna är därmed en fortsatt angelägen fråga. De behov, utmaningar och önskemål som framkommit i tidigare dialoger kvarstår i hög grad.¹⁶ Samtidigt framgår det av årets dialoger att det pågår ett tydligt utvecklingsarbete med positiva resultat och att många

---

¹⁶ Se kapitel 6 i Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux.*

kommuner under det gångna året har utvecklat sin organisation för att ge stöd till elever.

3.2.2 Kommunerna har utvecklat arbetet med att ge eleverna förutsättningar att påbörja och slutföra sina studier

Under dialogerna ges flera exempel på hur kommunerna arbetar för att möta elevernas behov och organisera stödinsatser. Deltagarna beskriver att det kan handla om motiverande, coachande, specialpedagogiska, studietekniska, arbetslivsintroducerande, kurativa, och vägledande insatser både inför och under utbildningstiden. Det kan även handla om språkstöd, språkpraktik och andra språkutvecklande insatser som kan löpa parallellt med utbildningsinsatser. Ett annat exempel är olika typer av förberedande utbildning eller insatser för att bättre förbereda elever inför fortsatta studier.

I diskussionerna framkommer även att flera kommuner har utvecklat sin organisation genom att inrätta exempelvis elevstödteam eller att på annat sätt arbeta systematiskt med stödjande insatser. Ett ytterligare exempel som ges av flera deltagare är att det finns lärare, studiecoacher, handledare eller liknande i den egna kommunen som ger stöd åt elever som studerar på distans via enskild utbildningsanordnare på entreprenad eller på annan ort för att minimera avhopp.

Det framgår också att arbetet har fått ett ökat fokus på förebyggande insatser inför studierna, och att stödet ska finnas med under elevens hela studietid. Flera deltagare beskriver att de ser positiva effekter av sitt arbete. I diskussionerna lyfts även vikten av uppföljning och kvalitetsarbete, och ett par deltagare ger exempel på att de har satt in stödlektioner eller utökat undervisningstiden i kurser med låg målpuppfyllelse.

Sammantaget framgår att arbetet med och organisationen av stödjande insatser har fått ett allt större fokus i flera kommuner. Ett par deltagare beskriver sitt arbete på följande sätt:

[Vi] har äskat hos politiken och fått ökad budget för utveckling av ett elevstödsteam. Under det gångna året har elevstödsteamet innefattat tre heltidstjänster – socialpedagog, speciallärare och specialpedagog. Elevstödsteamet arbetar framför allt med kartläggning, främjande och förebyggande arbete. Dock svårt att få resurserna att räcka till.

Vi har en utvecklad organisation för kompetensutveckling av lärare och stöd till elever via vår pedagogiska stödorganisation. Strategin är att stödorganisationen jobbar tätt tillsammans med lärarna för att utveckla och tillgängliggöra utbildningen för alla elever.

Stödverksamhet finns ofta tillgänglig i lärcentrum eller liknande

Flera deltagare beskriver hur de tillhandahåller stödverksamhet i till exempel studieverkstäder, studiehallar, lärcentrum eller liknande. Under dialogerna ges flera exempel på hur kommunerna organiserat sin stödverksamhet. Några deltagare beskriver sin verksamhet så här:

Här har vi gjort en stor prioritering och utveckling. Skapat ett lärcentrum, en form av studieverkstad. Finns i båda våra kommuner, fördelat över veckans olika dagar.

Speciallärare och språkstödjare finns på plats hela tiden då denna verksamhet är öppen. Vi ser att vår målgrupp kommer att behöva ett helt annat sorts stöd framåt för att klara sin utbildning. Vår studieverkstad har blivit mycket uppskattad av våra elever. Vi behöver lägga ytterligare resurser här. Viktigt att sjukvården kopplas in vid behov.

Studiecoacher finns på lärcentra i kommunerna. Specialpedagog och studiecoach kopplas in utifrån behov, möjliggör att hitta verktyg och förbättra studieteknik. Vi anordnar orienteringskurser där studiecoacherna har en central roll. Studiecoacherna har ett nätverk mellan varandra för att utvecklas i rollerna. Viktig möjlighet att kunna läsa svenska samtidigt som en yrkesutbildning. Vi har även studiehandedare som främst arbetar i jobbspåren. Anpassade miljöer finns med ”studiehörna”.

En framgångsfaktor för att hitta elever och ge stöd till elever är lärcentrum. Är [i vår kommun] placerad på arbetsmarknadscentrum, för att vara nära de personer som är i störst behov av utbildning.

Flera deltagare återkommer i diskussionerna till statsbidraget för lärcentrum och menar att verksamheter riskerar att försvinna eller försämrans om de inte tilldelas statsbidrag eller om statsbidraget minskar.¹⁷ Ett par deltagare uttrycker det på följande sätt:

[Det är] ett stort problem med minskade statsbidragsanslag för utveckling av lärcentrum vilket påverkar komvux möjligheter att ge eleverna det stöd de behöver för att lyckas med sin utbildning.

[Vi] har sökt och fått statsbidrag för att anordna lärcentrum, där har vi bland annat utvecklat en lärcentrumsajt där vi kan dela med oss framgångsfaktorer till varandra. Stödet till eleverna har ökat på skolorna.

Studie- och yrkesvägledare har ofta en central roll i elevernas utbildning

I diskussionerna återkommer även betydelsen av studie- och yrkesvägledare och flera deltagare förklarar att studie- och yrkesvägledarna i deras verksamheter ofta har ett helhetsansvar för elevernas utbildning och ibland har fått ökat ansvar eller ökade uppgifter i det stödjande arbetet. Två deltagare beskriver det så här:

Studie- och yrkesvägledning är viktig och i länet finns ett nätverk. Studie- och yrkesvägledarna utför mycket av uppföljningen av elever under utbildningen. Funktioner som specialpedagog och speciallärare kan förstärka för att ge det stöd elever behöver i [sina] studier.

[Vi har gjort en] stegförflyttning – stöd till eleverna. Studie- och yrkesvägledaren har fått en mer central roll i elevens utbildning och haft kontakter med elever och lärare för att prata om hur man kan lägga upp utbildningen. [Studie- och yrkesvägledaren] är även kontakten in till skolan för rehabiliterande insatser och samverkan med andra myndigheter.

3.2.3 Elevernas språkkunskaper och förberedande utbildning får allt större fokus

Under flertalet dialoger återkommer deltagare till elevernas språkkunskaper inför, under och efter en yrkesutbildning. Det lyfts en generell problematik med att

---

¹⁷ Kommunerna kan söka statsbidrag för att utveckla lärcentrum enligt förordning (2017:1303) om statsbidrag för lärcentrum.

många elevers språkliga nivå i svenska är låg, vilket påverkar förutsättningarna att tillgodogöra sig utbildning. Ibland finns det också ett glapp mellan arbetsgivares krav på anställningsbarhet, det utbildningen ger och den enskilda individens språkkunskaper. Några deltagare beskriver att målgruppen behöver mötas på ett annat sätt, till exempel genom att i högre utsträckning varva teori med praktik i utbildningen för att motivera eleverna. I diskussionerna poängteras också vikten av att lärarna arbetar språkutvecklande. En deltagare sammanfattar det så här:

En viktig sak är den stora språkutmaningen vi har – som är kopplad till kompetensutmaningen. Hur får man individer redo för arbetsmarknaden? Språkutvecklingen är så viktig. Hur kan man arbeta med språkutvecklande arbetssätt?

I sammanhanget lyfts återkommande att de eventuella språkkrav som kommuner och arbetsgivare sätter upp inte alltid är rimliga. Två deltagare beskriver det så här:

Vi tänker på yrkesutbildningarna – där kräver vi grundläggande sva [svenska som andraspråk på grundläggande nivå]. Men det är inte optimalt. Ska man behöva gå igenom hela grundläggande sva för att bli bilmekaniker? Man kanske skulle ha en grundläggande svenska som inte innehåller vissa delar utan bara det eleverna behöver.

Språkstödsutbildningarna och utmaningarna med dem. Förkunskaperna man ska ha för att kunna påbörja en utbildning behöver ses över. Arbetsgivarna har ofta för höga förväntningar. Vi ser också en trend i att kraven ökar, inte bara [krav på] någon typ av yrkessvenska utan också högre krav kopplat till säkerhet.

Flera deltagare lyfter även ett behov av förberedande utbildning inför fortsatta studier på en yrkesutbildning på gymnasial nivå. I diskussionerna ges även flera exempel på hur orienteringskurser används för att anordna förberedande utbildning för eleverna. Ett par deltagare exemplifierar det så här:

[Vi har] samverkan mellan olika aktörer för att skapa förberedande yrkesutbildningar. Det är ett nära samarbete med branscher. [Utbildningen består av] språkkurser samt någon yrkeskurs. [Det är] steget innan en kombinationsutbildning. Eleverna blir oftast behöriga att kunna gå vidare till annan utbildning.

Förberedelse inför yrkeskurser på gymnasial nivå är en utmaning. Vi skulle behöva kunna arbeta med detta på sfi och grundläggande nivå. Vi löser det med orienteringskurser, men det är inte tillräckligt. Vi kan inte möta kompetensförsörjningsbehovet. Kommunen har satsat pengar på förberedande kurser inför vårdutbildning på gymnasial nivå. Men det vore bra om det styrs mer nationellt.

I slutet av dialogernas genomförande fick Skolverket ett regeringsuppdrag om att bland annat ta fram yrkeskurser på grundläggande nivå.¹⁸

3.2.4 Elevernas studiefinansiering är en återkommande problematik

Frågan om elevernas studiefinansiering och studiemedelssystemet har lyfts under flera år i de regionala dialogerna och återkommer även i många diskussioner under årets dialoger. Problembilden som framträder handlar sammantaget dels om

¹⁸ Regeringen (2024). *Uppdrag att för kommunal vuxenutbildning ta fram kurser i utbildning i svenska för invandrare och yrkeskurser på grundläggande nivå* (U2024/01043).

att regelverket för studiemedel ibland påverkar organisationen och flexibiliteten negativt och blir styrande i stället för elevens behov, dels om att individer på olika sätt riskerar att komma i kläm eller inte kan slutföra sina studier.¹⁹

Många elever är beroende av studiemedel för att kunna studera samtidigt som de behöver studera under en längre tidsperiod, och kanske i en långsammare takt, vilket inte alltid fungerar om de samtidigt ska få fullt studiemedel. Det kan till exempel leda till att elever läser fler kurser än vad de klarar av eller hoppar av, trots att utbildningen inte är fullföljd, för att veckorna som berättigar till studiemedel är slut. I diskussionerna framkommer att flera kommuner ser en tydlig koppling mellan elevernas studiefinansiering och studieavbrott, men även en koppling till deras motivation och incitament för att börja studera.

Komvux på grundläggande nivå och komvux som anpassad utbildning lyfts återkommande, både under årets dialoger och tidigare, som särskilt problematiska när det gäller elevernas studiefinansiering.

Det handlar också om att det är ett komplext system med flera olika sätt att finansiera sina studier. Det finns studiemedel, lån och bidrag, såväl som andra typer av ersättningar och bidrag, som kan vara svåra för den enskilde att överblicka och där regelverk ibland är motstridiga. Det ges även exempel på att samverkan mellan olika instanser och aktörer på en individnära nivå kan behöva utvecklas för att lösa elevernas studiefinansiering. Till exempel samverkan med socialtjänsten, Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen. En deltagare beskriver det så här:

Studie- och yrkesvägledarna träffar många elever som vill påbörja studier och som har en funktionsnedsättning eller annat hinder. Och de vill då studera deltid och samtidigt har till exempel försörjningsstöd eller annan finansiering. Det krockar, blir ett hinder. Behövs mer samverkan inom kommunen.

3.3 Utveckling av utbildningen efter elevernas och arbetsmarknadens behov

Målgruppen inom komvux är heterogen och har även förändrats, med fler individer som behöver stöd i sina studier. Samtidigt utvecklas samhället och arbetslivet i snabb takt, vilket ställer nya krav på kunskap och kompetenser hos individerna. Något som utmärker komvux i den kontexten är att organisatoriska och andra förutsättningar kontinuerligt behöver ses över för att verksamheten ska kunna erbjuda en utbildning i takt med individernas, samhällets och arbetsmarknadens behov och utveckling.

---

¹⁹ Se även tidigare rapporter från de regionala dialogerna för ytterligare beskrivningar, till exempel Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*, Skolverket (2021). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021*, Skolverket (2020). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020* och Skolverket (2019). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2019* och Skolverket (2021). *Komvux som särskild utbildning – flera hinder på vägen till och under studier*.

Detta framkommer på olika sätt under diskussionerna på dialogerna, och det ges flera exempel på hur kommunerna försöker utveckla utbildningen, inklusive vilka svårigheter och hinder som finns. Det handlar bland annat om att utbildningen i högre grad ska erbjudas utifrån elevens behov och förutsättningar men även utifrån organisationens förutsättningar, och att utbildningen ska innehålla mer kvalitativ undervisning, individanpassning och stöd.

3.3.1 Ökat fokus på utbildningens kvalitet

Av diskussionerna framgår att kommunerna har ett ökat fokus på utbildningens kvalitet – hur kvaliteten kan höjas och följas upp. Under dialogerna ges flera exempel på hur man arbetar för att på olika sätt följa upp och höja kvaliteten. Några exempel som framkommer är utökad personalstyrka, ökad undervisningstid och ökat samarbete mellan kommuner gällande kvalitetsuppföljning.

Några deltagare lyfter, precis som under tidigare dialoger, att det kan vara utmanande att mäta kvalitet inom komvux. En deltagare beskriver det på följande sätt:

[Vi har] samtal kring kvalitet och hur man ska mäta den. Hur säkerställer vi om det går bra eller inte? Någon kanske hoppar av för att man får jobb och någon för att man inte lyckats.

I diskussionerna framkommer att det är positivt att det börjar komma mer forskning om kvalitet inom komvux och att Skolverkets material och insatser kring kvalitet och kvalitetsarbete uppskattas. Några deltagare beskriver även att de har positiva upplevelser av de kvalitetsdialoger som Skolverket genomför tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten. Till exempel genom att kvalitetsdialogerna har bidragit till att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet och ökat dialogen mellan olika nivåer i styrkedjan.

Utbildning på entreprenad återkommer som en utmaning

Under tidigare dialoger har det återkommande framkommit att många deltagare ser det som en extra utmaning att följa upp och säkerställa kvaliteten i utbildning på entreprenad.²⁰ Det har även framkommit att huvudmännen ibland upplever kvalitetsbrister i utbildningen och att det finns svårigheter med att utveckla utbildningen när den styrs av villkor i avtal som löper över flera år.

Under årets dialoger framför flera deltagare likande tankar om utbildning på entreprenad som under tidigare dialoger.²¹ Utbildning på distans och inom komvux i sfä lyfts fram som extra utmanande. Under dialogerna framkommer också att kommunerna i högre och högre grad samverkar gällande utbildning på entreprenad. Ett vanligt exempel som ges i diskussionerna är samverkan om en

²⁰ Se Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*, Skolverket (2020). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020* och Skolverket (2019). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2019*. Även flera statliga utredningar har berört frågan, till exempel SOU 2020:66. *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk* och SOU 2022:53. *Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag*.

²¹ Se till exempel Se Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*.

gemensam kvalitetsuppföljning, men även samverkan genom att ta fram gemensamma krav och kvalitetskriterier samt göra gemensamma upphandlingar.

Andra exempel på utvecklingsarbete och kvalitet gällande utbildning på entreprenad som framkommer under årets dialoger är en utökad dialog och samverkan mellan kommun och utbildningsanordnare, att kommunerna har egen pedagogisk eller annan personal som ger stöd till eleverna även om de läser sin utbildning hos en enskild utbildningsanordnare samt utvecklingsarbete inom den egna organisationen i kommunen. En deltagare kommenterar deras pågående arbete så här:

[Vi har] samarbete internt i organisationen vid upphandling av enskilda utbildningsanordnare, men det finns behov av mer stöd i upphandlingsprocesser. [Det] kan handla om att kravställa bättre kopplat till kvalitet. [Vårt] kommunsamarbete skapar större möjligheter att ”ta hem” kurser [i egen regi], det bidrar till stärkt kvalitet. Vi har samtal om ännu bredare samarbeten, med fler kommuner. Vi har kursråd med olika personalrepresentanter och företrädare från enskilda utbildningsanordnare som har bidragit till kvalitetsutveckling.

3.3.2 Efterfrågan på och behovet av flexibla studieformer ökar

Tydliga trender som har uppmärksammats under tidigare dialoger verkar fortsätta.²² Deltagarna anger att behovet av flexibla studieformer ökar, till exempel för att kunna kombinera arbete och studier, och allt fler elever har önskemål om att genomföra sin utbildning på distans. Samtidigt ökar behovet av stöd och deltagare på dialogerna beskriver även att det finns elever som har svårt att klara av distansutbildning som bygger på självstudier i alltför hög grad. Det gör att utveckling av utbildning på distans och andra flexibla studieformer är fortsatt högst aktuellt, till exempel när det gäller kvalitet i undervisningen, pedagogik, flexibilitet och vilket stöd en elev kan få inför och under sina studier.

Det finns flera exempel på hur kommunerna utvecklat flexibla studieformer för ökad måluppfyllelse

Under årets dialoger ges flera olika beskrivningar av hur kommunerna har arbetat för att utveckla flexibla studieformer, inklusive distansutbildning, under det gångna året. Flera exempel handlar om hur man kan få fler elever att ta del av undervisningen, öka inslagen av undervisning och göra undervisningen mer tillgänglig för att fler elever ska ges förutsättningar att klara av sina studier på distans. Det kan till exempel handla om att utveckla och öka inslaget av fjärrundervisning i utbildningen eller att genomföra vissa delar av utbildningen på plats.

Flera deltagare menar att så kallade hybrid- eller flexutbildningar, där eleverna även har en del av utbildningen på plats ökar måluppfyllelsen och minskar avhoppet. Samtidigt menar flera deltagare att det ibland är svårt att få elever att vara på plats och ta del av undervisning eller stöd. I de fall det är en ren

²² Se till exempel avsnitt om distansutbildning och flexibla studieformer i Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux* och Skolverket (2022). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2022 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*.

distansutbildning, utan några platsförlagda delar, betonar ett par deltagare vikten av att hela tiden ha kontakt med och följa upp eleverna. Några deltagare beskriver i sammanhanget att komvux i sfi ofta är extra svårt att bedriva på distans.

Ett annat vanligt förekommande exempel på utvecklingsarbete är olika typer av insatser och aktiviteter som förbereder eleverna inför distansutbildningen. Flera deltagare beskriver positiva resultat, att fler elever både påbörjar och slutför sina studier, när de har infört sådana förberedande aktiviteter och insatser. Det kan till exempel handla om obligatoriska introduktionstillfällen eller förbättrad information till elever om vad studierna innebär. Två deltagare beskriver sitt arbete, och effekter av detta, på följande sätt:

Vi har obligatoriska stödträffar. Vi visar [eleverna] hur det fungerar, vi ser på statistiken att fler påbörjar och avslutar sina studier. De som inte kan komma anpassar vi träffar och informationen till. Det har fungerat bra hos oss.

[Vi hade problem med att] distanselever har svårt att slutföra sina studier. Många anmäler sig också och kommer inte till start. Vi har infört obligatoriska introduktionsträffar inför våra distansstudier – en träff med studie- och yrkesvägledare och vår stödlärare. Vi har haft det under ett år. Vi ser att det är fler som både påbörjar sina studier och slutför sina studier. Vi ser också att eleverna har lättare att söka stöd om de har träffat vår stödlärare och studie- och yrkesvägledare en gång.

Ytterligare exempel som framkommer är hur elever ges olika typer av stöd i sina distansstudier av pedagoger, studiecoacher och annan personal via studieverkstäder, studiehallar, lärcentrum eller liknande. I sammanhanget lyfter flera deltagare vikten av statsbidraget för lärcentrum, som har hjälpt till att bygga upp denna typ av stödverksamhet och att kompetensutveckla personal.

Ett annat exempel på flexibla lösningar, ofta i samverkan mellan kommuner, som lyfts under flera dialoger är mobila lärare. Det vill säga en lösning där lärarna flyttar sig dit eleverna är – till exempel mellan olika kommuner och mellan olika lärcentra. Ett par deltagare beskriver det så här:

Yrkesutbildning på distans fungerar bra när läraren åker ut och möter eleverna på olika platser. Eleverna behöver inte åka utan lärarna åker i stället. Eleverna vill inte hoppa av utbildningen då. [Det är ett] samarbete mellan olika kommuner.

Vi testade att jobba i en hybridvariant med flyttande lärare med mera. Den [bristande] digitala nivån hos eleverna var lite klurigt, men flytten av lärare mellan orter fungerade bra. Vi utvecklar fjärr- och distansundervisning med hjälp av pengar som ska användas till lärcentra.

Fortsatt behov av utveckling och kompetensutveckling

Utöver ovanstående utvecklingsarbete framkommer även andra utmaningar eller behov av utveckling kopplat till distansutbildning. Följande exempel framkommer under diskussionerna på flera dialoger:

- Olika typer av flexibla studieformer och lösningar ställer höga, och på sätt och vis andra, krav på lärarna som bedriver undervisningen. Att kompetensutveckla lärarna är ett fortsatt utvecklingsområde och flera deltagare ger exempel på att de har satsat på utbildning och

kompetensutveckling om kvalitativ distans-, fjärr- och hybridundervisning, ofta i samverkan mellan flera kommuner.

- Det finns svårigheter gällande bedömning och betygsättning i distansutbildningar. Det handlar både om utmaningar att få till kvalitativ sambedömning mellan lärare såväl som formativ och summativ bedömning av elevernas kunskaper. Det kan även finnas utmaningar med att säkerställa elevens identitet vid till exempel examinationsuppgifter och examinationstillfällen. Flera deltagare lyfter även att utvecklingen med AI ökar komplexiteten i problembilden ytterligare.
- Som beskrivits ovan är det en utmaning med att få elever att vara på plats för undervisning, stödinsatser och examination.
- Flera deltagare problematiserar också runt begrepps bilden – vad som egentligen avses med distansutbildning och andra begrepp som ofta förekommer men inte är definierade eller reglerade för komvux, till exempel hybrid, flex samt distans- och fjärrundervisning.

3.3.3 Kombinationsutbildningar kan vara framgångsrika men språkutbildningen utmanar

Komvux har fått en allt viktigare roll i kompetensförsörjningen till arbetslivet, och flera förändringar och satsningar inom komvux de senaste åren handlar om yrkesutbildning. Därför är det naturligt att yrkesutbildning är i fortsatt fokus, och under dialogerna – både 2024 och föregående år – har deltagarna också många frågor och tankar om hur yrkesutbildning kan organiseras och bedrivas.²³

Kombinationsutbildningar, det vill säga yrkesutbildning i kombination med sfi eller svenska som andraspråk inom komvux, är en utbildningsform som har växt fram och utvecklats mycket de senaste åren för att möta den målgrupp och de behov som finns. Kombinationsutbildningar med stödjande insatser är en del av statsbidraget för regionalt yrkesvux.²⁴ Mycket av det som framkom under förra årets dialoger lyfts även på årets dialoger. Till exempel att det har stor betydelse hur utbildningen organiseras, att det är en resurskrävande utbildningsform och att det ställer särskilda krav på lärarna – inte minst att det finns en nära samverkan mellan språk- och yrkeslärare.

Två saker är extra framträdande under årets dialoger när det gäller kombinationsutbildningar. Det ena är att deltagare uppger att kombinationsutbildningar kan vara framgångsrika, förutsatt att de är organiserade på rätt sätt. Två deltagare beskriver det så här:

Kombinationsutbildning – [vi har] fått återkoppling från arbetsgivare att det är en hit, de ser också att elevernas språkutveckling utvecklas mycket. En framgångsfaktor är samarbete. Det är fler som går i arbete efter avslutad utbildning.

²³ Se även kapitel 7 i Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux.*

²⁴ 31 a § förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

Kombinationsutbildningar ser vi är en bra framkomlig väg för de här eleverna. Hur vi arrangerar utbildningarna betyder väldigt mycket. Vi har jobbat mycket på strukturen för dessa utbildningar. Även samarbete med branschen är viktigt. En tidig start på en arbetsplats [är en framgångsfaktor].

Det andra handlar om, enligt dialogerna, att eleverna generellt har svårare att klara språkdelen än yrkesdelen i utbildningen. Deltagare beskriver även att språkkurserna tar längre tid, vilket försvårar att organisera dessa parallellt eller integrerat med yrkeskurserna. Språkutbildningen, och krav på att klara vissa språkliga nivåer, blir därmed en flaskhals i systemet. Ett par deltagare beskriver det så här:

[Det är en] problematik att eleverna inte hinner med språket och språkutvecklingen vid studier inom kombinationsutbildningens yrkespaket, upplägget fungerar inte för en stor majoritet av eleverna. De flesta elever hinner inte ens påbörja sva 1 [kursen svenska som andraspråk 1 på gymnasial nivå] under utbildningen.

Kombinationsutbildningar och yrkespaketen matchar inte riktigt. Svårighet att klara av nivån utifrån språkförsättningar. Eleverna blir heller inte klara med sva under perioden. [Det har varit] tydligt under till exempel äldreomsorgslyftet.

Eleverna prioriterar yrkeskurserna framför sfi/sva. Men det blir ett problem för arbetsgivare prioriterar språkkunskaper.

3.3.4 Det är fortsatt svårt att hitta apl-platser

Arbetsplatsförlagt lärande (apl) har stor betydelse för elevernas yrkesutbildning. Utöver yrkeskunskaperna handlar apl även om sådant som yrkeskultur, arbetsplatserfarenhet, att träna på yrkeskunskaper i autentisk miljö och möjligheten att få in en fot på arbetsmarknaden.

Under tidigare dialoger har bristen på apl-platser framkommit som ett tydligt hinder för att anordna yrkesutbildning, både för att öka antalet platser och för att bredda utbudet av utbildningar. Det har även framförts önskemål om ett ökat engagemang och ansvarstagande från branscher och arbetsgivare i att bistå med apl-platser och apl-handledare.

Av årets dialoger framgår att denna bild i hög grad kvarstår. Även om det skiljer sig åt mellan olika kommuner och mellan olika yrkesområden är den sammantagna bilden att det fortsatt är en brist på apl-platser. Bygg och anläggning, vård och omsorg, industri och olika typer av förarutbildningar är exempel på yrkesområden som några deltagare lyfter som extra utmanande.

Under dialogerna uppges olika faktorer som kan medföra ytterligare svårigheter att anordna apl. Några deltagare menar att lågkonjunkturen medför att arbetsgivare inte tar emot elever i lika stor utsträckning, och att arbetsgivarna hellre vill ha individer som kan fungera som arbetskraft snarare än elever under utbildning. Två deltagare beskriver sina upplevelser så här:

Lägesbilden på arbetsmarknaden förändras snabbt samt ett hårdare klimat på arbetsmarknaden. Man ser inte arbetsplatsen som en lärande miljö. Svårt att få apl. Branschen ställer krav på kompetens inför apl, man ser det som personal i stället för elev –

vilket hotar yrkesutbildningarna på sikt. [Det] har börjat inom vården men sprider sig till fler branscher. Tidigare har det enbart varit fokus på språkrav, men nu ökar kraven generellt.

Svårt att få ut elever [på apl] för arbetsgivare vill ha annat. [Det är] ett arbetsgivarperspektiv i stället för ett utbildningsperspektiv. I stället för att fundera på hur man kan rusta en individ att bli anställningsbar, vill man göra den bedömningen tidigt.

Under många dialoger framkommer även en oro hos deltagarna att pilotverksamheten Nationell yrkesutbildning och yrkesskola²⁵ kommer att medföra konkurrens och att det blir ännu svårare att få tag på apl-platser för yrkesutbildning inom komvux i framtiden. Några deltagare menar att de redan nu ser en sådan utveckling.

Det finns även kommuner som beskriver att de i dagsläget inte har några större problem att anordna apl. Några deltagare beskriver också en positiv utveckling. Ett exempel som anges är att en satsning på apl-samordnare, som har kontakt med branscher och arbetsgivare, har varit framgångsrik. Oavsett om det är svårt eller lätt att hitta apl-platser, lyfter många deltagare fram vikten av samverkan med arbetsgivare och branscher under diskussionerna.

3.3.5 Tillgången på lärare ser lite ljusare ut

En viktig och självklar faktor för att få fler elever att klara sina studier, och för att anordna utbildning över huvud taget, är tillgången på lärare. Under tidigare dialoger har bristen på lärare beskrivits som en anledning till att det till exempel är svårt att öka antalet utbildningsplatser eller ge elever ett ökat stöd.

Under årets dialoger ger deltagarna sammantaget en något mer positiv bild än tidigare. Även om det fortfarande finns en stor och kännbar lärarbrist, speciellt inom vissa lärarkategorier, framkommer det under flera dialoger en bild av att det blivit lättare att rekrytera lärare till komvux. Flera deltagare beskriver att de ofta inte har några större problem att hitta lärare och att andelen behöriga lärare i verksamheten är hög.

Det framkommer under flera dialoger att fler och fler lärare tycks intressera sig för komvux och ser fördelar med att arbeta inom komvux, till exempel på grund av att det är en god arbetsmiljö. Två deltagare beskriver det så här:

[Jag har] en upplevelse av att lärare gärna arbetar inom vuxenutbildningen. Lättare att rekrytera till komvux än till grundskolan och lärarna tenderar att stanna kvar i verksamheten. [Det är] tydligt att det har blivit lättare att rekrytera även behöriga sfi-lärare som tidigare har varit en utmaning.

[Vi har] god tillgång på legitimerade lärare, både inom yrkesutbildning och vanliga komvux. En stor anledning till det är en god arbetsmiljö, bland annat utbildning på arbetstid.

Flera kommuner beskriver också att de arbetat aktivt för att rekrytera lärare, till exempel genom att erbjuda olika möjligheter att vidareutbilda sig eller att man lyckats hitta yrkeslärare genom samverkan med branscher och arbetsgivare.

---

²⁵ Se avsnitt 4.7 i denna rapport.

Även om det ser ljusare ut är lärarbristen fortsatt en utmaning. Vissa kommuner beskriver att det fortsatt är stor brist och svårt att få tag på lärare. Det finns även en oro för att det kommer många pensionsavgångar de närmaste åren. Vissa lärarkategorier beskrivs vara extra svåra att rekrytera. Som exempel under dialogerna lyfts yrkeslärare, speciellt inom industri- och yrkesförarutbildningar, samt specialpedagoger och speciallärare. Flera deltagare menar också att enskilda utbildningsanordnare har svårare att rekrytera och behålla lärare jämfört med kommunerna.

3.4 Samverkan fungerar allt bättre

Samverkan i olika former och mellan olika aktörer har varit en central fråga under dialogerna i flera år. Deltagarna vid dialogerna betonar återkommande att samverkan – inom kommunen, mellan kommuner och med regionalt utvecklingsansvariga, Arbetsförmedlingen samt branscher och arbetsgivare – är nödvändig och en framgångsfaktor. Samverkan har betydelse för resurseffektivitet och för att kunna erbjuda utbildning av både kvalitet och bredd, och därmed också bidra till en bättre matchning på arbetsmarknaden.

Med de förändringar som sker inom komvux och i samhället i stort lyfter deltagarna återkommande en ökad samverkan som vägen framåt och lösningen på många av de frågor som finns. Det är tydligt att samverkan på både strategisk och operativ nivå utvecklas mer och mer, och inom allt fler områden och delar av komvux. Årets dialoger utgör inget undantag från detta, det framgår snarare tydligt att samverkan har utvecklats ytterligare det senaste året. Under samtliga dialoger ges exempel på och beskrivningar av att samverkan på många sätt blir bättre och bättre, samtidigt som det även kvarstår problematik och svårigheter. Samverkan är sammantaget ett fortsatt viktigt utvecklingsområde.

3.4.1 Fortsatt utveckling av den regionala samverkan

Under i princip samtliga årets dialoger framkommer att samverkan mellan kommunerna har utvecklats ytterligare. Det är tydligt att ett stort fokus det senaste året har varit att formera och fördjupa samverkan utifrån reformen om planering och dimensionering av gymnasial utbildning.²⁶ Samtidigt beskriver deltagarna även hur kommunerna samverkar inom många andra områden och andra delar av komvux.

Under dialogerna ger deltagarna flera exempel på områden där de har utvecklat samverkan det senaste året, till exempel samverkan om studie- och yrkesvägledning, validering, stöd till elever, att rekrytera elever och marknadsföring, samverkan om mobila lärare som förflyttar sig mellan olika orter och kommuner dit eleverna finns, utbildning på grundläggande nivå, gemensam kompetensutveckling av personal och gemensam samverkan med branscher och arbetsgivare. Flera deltagare lyfter också fram ett gemensamt arbete med

---

²⁶ Se avsnitt 4.1 i denna rapport.

utbildning på entreprenad, till exempel gemensam upphandling och kvalitetsuppföljning.

I diskussionen beskriver även flera deltagare att regionen är en viktig aktör i att utveckla samverkan, till exempel genom att skapa olika forum och nätverk för samverkan.

3.4.2 Ökad samverkan inom kommunen

Under årets dialoger framkommer flera exempel på att samverkan inom kommunerna har utvecklats och förbättrats ytterligare. Det mest framträdande och vanligast förekommande exemplet är ytterligare utökad samverkan mellan komvux och arbetsmarknadsenheten i kommunen, vilket också beskrivs som både en nödvändighet och en framgångsfaktor.²⁷ Det kan handla om att man är organiserad i samma förvaltning, samlokalisering eller att man har utarbetat strukturer för samverkan på annat sätt. Även samverkan med andra delar av kommunen, till exempel socialtjänst och näringslivsenhet, tycks ha ökat. Ofta beskrivs vinster med att kunna ha en individnära samverkan. Ett par deltagare beskriver det så här:

[Vi har utvecklat] samverkan med arbetsmarknadsenheten – när det blir mindre elevgrupper blir det lättare att fånga upp dem tillsammans med arbetsmarknadsenheten, försörjningsstöd, Arbetsförmedlingen. Vi kan ha möten för att samplanera runt individerna och hitta individuella lösningar. Bra samplanering. Vi har mer dialog med försörjningsstöds-handläggare nu jämfört med tidigare.

[...] ett mer systematiskt samarbete mellan avdelningar och förvaltningar inom kommunen. Samverkan med arbetsmarknadsenheten har ökat markant, samt med socialförvaltningen. [Vi har] samarbete med arbetsmarknadsenheten om förberedande utbildning inför kommande studier på komvux. Samverkan med näringslivsenheten på olika sätt, deltagande i näringslivsråd, samorganisering, dialog och annat.

Ett par deltagare berättar också i sammanhanget att samarbetet i styrkedjan i deras kommuner – dialogen mellan nämnd, förvaltning och verksamhet – har förbättrats under det gångna året.

3.4.3 Samverkan med Arbetsförmedlingen har förbättrats men det finns fortsatt utvecklingsområden

Samverkan med Arbetsförmedlingen på lokal och regional nivå är en angelägen fråga som har diskuterats i de flesta av årets dialoger, liksom under tidigare dialoger. Komvux och Arbetsförmedlingen har på många sätt en gemensam målgrupp²⁸ och samverkan sker på strategisk, operativ och individnära nivå. Samverkan har utvecklats mycket under de senaste åren, bland annat som en följd av de statliga satsningar och reformer som genomförts. Under dialogerna genom åren har det på en övergripande nivå gått att följa hur samverkan mellan

²⁷ Samverkan mellan komvux och arbetsmarknadsenhet inom kommunen är inget nytt i sig, men trenden de senaste åren tycks vara att denna samverkan har utökats och fördjupats inom fler och fler kommuner.

²⁸ Till exempel personer som står långt ifrån arbetsmarknaden eller nyanlända som omfattas av etableringsprogrammet. Arbetsförmedlingen anordnar även arbetsmarknadsutbildningar som till sitt innehåll ligger nära, eller är identiska med, utbildningar inom komvux.

kommunerna och Arbetsförmedlingen utvecklats – hur den har förbättrats, för att sedan försämrats och sedan återigen förbättras.²⁹

Arbetet är därmed under ständig utveckling och hur väl samverkan med Arbetsförmedlingen fungerar tycks fortsatt skilja sig åt mellan olika kommuner och samverkansområden. Det finns deltagare som beskriver att samverkan med Arbetsförmedlingen fungerar mycket bra och de som beskriver motsatsen. Det finns också önskemål om att samverkan med Arbetsförmedlingen behöver ges bättre förutsättningar.

Även om det fortsatt ser olika ut, och det finns olika upplevelser av hur väl samverkan fungerar, framgår det av årets dialoger att samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen har utvecklats och blivit bättre i flertalet kommuner under det gångna året.

Av många dialoger framgår att deltagare upplever att samverkan har fördjupats och det framkommer flera exempel på att samverkan har blivit mer systematisk. Till exempel har många kommuner idag regelbundna avstämningar och regelbunden dialog med Arbetsförmedlingen på flera nivåer.

Ytterligare exempel på utökad och förbättrad samverkan som beskrivs under dialogerna är ”en väg in”, det vill säga att kommunen och Arbetsförmedlingen på något sätt är samlokaliserade och samverkar på en individnära nivå. Flera kommuner beskriver att en sådan samlokalisering är en framgångsfaktor och att de har, eller funderar på att skapa, en sådan organisation.

Flera deltagare lyfter även fram Arbetsförmedlingen som en viktig samverkanspart i planeringen av utbildningsutbud, till exempel genom att bistå med behovsanalyser och hitta samverkansformer med branscher och arbetsgivare. Några deltagare upplever även att kommunen och Arbetsförmedlingen i högre utsträckning än tidigare tar ett mer gemensamt grepp om eleverna, i stället för att det blir separata spår av insatser. Det framkommer även exempel på att man arbetar gemensamt med olika insatser för att rekrytera elever.

Trots denna positiva utveckling, och att samverkan i många kommuner fungerar väl, finns det fortsatt svårigheter med samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen. Flera av de utvecklingsområden och problem som lyfts av deltagarna under årets dialoger är även återkommande från tidigare år. Under årets dialoger har deltagarna i huvudsak lyft fram följande:

- Det är stora skillnader i hur väl samverkan fungerar. Det framstår som en särskild svårighet att hitta en bra organisation och bra samverkansstrukturer på de orter där Arbetsförmedlingen inte har lika stark lokal närvaro som tidigare, till exempel i glesbygd. Samverkan beskrivs även ibland som personbunden – om en nyckelperson slutar kan det få alltför stora konsekvenser för samverkan.

---

²⁹ Se tidigare rapporter från de regionala dialogerna. Samtliga rapporter 2019–2023 har avsnitt och beskrivningar av hur deltagarna upplever att samverkan med Arbetsförmedlingen fungerar och utvecklas.

- Det är viktigt att Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar och reguljär utbildning inom komvux kompletterar varandra, snarare än att de konkurrerar. Dock tycks det inte fungera tillfredställande överallt, och det finns även brister i planering och informationsutbyte om utbildningsutbud. Några deltagare ger exempel på att arbetsmarknadsutbildningar och utbildningar inom komvux har konkurrerat om både lärare och elever när utbildningar startas utan hänsyn till befintligt utbud.³⁰ Utbildningarna kan också ge andra effekter på komvux, till exempel att deltagare från arbetsmarknadsutbildningarna behöver söka sig till komvux för att komplettera sin utbildning eller för att få formella betyg, vilket ibland leder till ineffektivitet.
- Många deltagare upplever att informationsutbytet mellan kommuner och Arbetsförmedlingen behöver bli bättre för att underlätta samverkan kring den enskilda individen.³¹
- Att Arbetsförmedlingen i högre och högre uträkning använder sig av externa leverantörer tycks medföra ytterligare svårigheter gällande samverkan och informationsutbyte.
- Uppdrag och ansvarsfördelning mellan kommunen och Arbetsförmedlingen upplevs inte alltid som tydlig.

Utöver ovanstående finns det fortsatt en gemensam utmaning med arbets sökande som står långt ifrån arbetsmarknaden och som behöver mycket stöd och andra insatser, till exempel motiverande insatser, för att kunna tillgodogöra sig utbildning. I denna grupp finns deltagare som Arbetsförmedlingen anvisar till studier, och här behövs en fungerande samverkan mellan komvux och Arbetsförmedlingen på flera nivåer. Individer som har långsam progression, eller svårt att tillgodogöra sig utbildning och går fram och tillbaka mellan utbildning och Arbetsförmedlingens insatser, beskrivs som en extra stor utmaning.

3.4.4 Samverkan med arbetsgivare och branscher är fortsatt ett viktigt utvecklingsområde

Diskussionerna, både under årets och under tidigare års dialoger, visar på att samverkan med arbetsgivare och branscher fortsatt är ett viktigt och utmanande utvecklingsområde. Samarbete med branscher och arbetsgivare är nödvändigt, inte minst för att kunna marknadsföra olika yrkesområden och rekrytera elever till utbildningar och anordna apl.³²

Det krävs fortsatt arbete med att hitta fungerande forum för samverkan. En stor del av arbetet handlar också om att försöka skapa samsyn mellan arbetsgivare och utbildning. Ofta efterfrågas en mer aktiv roll från arbetsgivare och branscher, liksom att dessa är med i hela kedjan – från planering och marknadsföring av

³⁰ Under många dialoger framkommer även en oro hos deltagarna att pilotverksamheten Nationell yrkesutbildning och yrkesskola kan medföra ytterligare konkurrens. Se även avsnitt 4.7 i denna rapport.

³¹ Efter dialogernas genomförande har regeringen lämnat förslag på området genom promemorian Ds 2024:8 *Förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner*. Se även avsnitt 5.2.2 i denna rapport om samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen gällande en sammanhållen utbildning för vissa nyanlända.

³² Se även avsnitt 3.1.2 och 3.3.4 i denna rapport.

utbildningen, under utbildningens genomförande till att eleverna går ut i anställning.

Sammantaget tycks den lägesbild som framkom under förra årets dialoger i många fall kvarstå.³³ Samtidigt ges även exempel på utvecklingsarbete och att samverkan har förbättrats. Under många dialoger beskrivs någon form av stegförflyttning, till exempel en fördjupad samverkan och ett ökat intresse och ansvar från arbetsgivarsidan. Några deltagare beskriver arbetet under det gångna året på följande sätt:

Mycket har hänt. Rektorer finns med i branschforum. En bra utveckling. Branscherna pratar mer om det egna ansvaret. Ett bra samarbete. Blir ofta väldigt bra när branscherna är med på utbildningen, det går snabbt, apl-platser tillgodoses och så vidare.

Bra med lokalt samarbete, så att branschens behov av kompetensförsörjning påverkar och matchar vuxenutbildningen. Bra dialog om innehåll med branschen är avgörande för hur attraktiv en utbildning blir. Om eleverna vet att det finns anställningsbehov och bra apl-företag lockar detta.

[Det har gått] bättre att hitta samarbete med det privata näringslivet och svårare med det offentliga. Vi har jobbat ganska hårt med detta samarbete. Vi har ett väldigt bra och nischat utbud. Företagare delger varandra information gällande hur det fungerar med att ta emot elever och det blir en bra marknadsföring.

Branscherna har vaknat och tagit mer kontakt. Ökad samverkan med branschen har gett en positiv stegförflyttning. Samverkan med lokala företag blir allt bättre. Vi tittar mer nu på vad företagen behöver, mer än vad vi gjort tidigare. Vi har gemensamma utmaningar med apl med mera.

Under dialogerna ger deltagarna även mindre positiva exempel – att samverkan inte fungerar eller att det förändrats till det sämre under det gångna året. Under dialogerna ges flera exempel på att det finns olika förväntningar och ett glapp mellan många branschens och arbetsgivares krav och matchningen av individer i behov av utbildning, i synnerhet den målgrupp som står långt ifrån arbetsmarknaden. Det är en bild som även framkommit på tidigare dialoger och årets dialoger befäster detta ytterligare. Flera deltagare beskriver till exempel att arbetsgivare har höjt sina krav för att ta emot elever eller vill välja ut de elever som de anser vara anställningsbara.³⁴

Det framkommer även ett behov av att öka branschernas kunskap om komvux – hur komvux fungerar, vilka målgrupper och vilka möjligheter som finns inom komvux. En deltagare uttrycker det så här:

[Det är ett problem] att det är dåligt med marknadsföring för just utbildningsformen komvux. Det landar alltså på varje enskild kommun. Men för att nå större branschorganisationer och så vidare på nationell nivå skulle det behövas draghjälp för att stötta kommunerna. [Det] är tydligt att branschorganisationer inte har kunskap om vad komvux är.

---

³³ Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux.*

³⁴ Se även avsnitt 3.2.3 i denna rapport.

3.5 Kommunernas finansiering av komvux och statsbidrag är en återkommande fråga

I de regionala dialogerna lyfter deltagarna återkommande frågor om finansiering av utbildningen, kommunernas ekonomi och statsbidrag. Mycket av det som lyfts av deltagarna under dialogerna 2024 ligger i linje med vad som framkommit under tidigare dialoger.³⁵

Ett återkommande medskick är att budgeten för komvux i den egna kommunen ofta är en begränsande faktor, och det finns skillnader mellan olika kommuner i hur stor del av det generella bidraget till kommunerna som kommer komvux till del. Vissa deltagare beskriver därför de riktade statsbidragen som avgörande för att kunna bedriva verksamhet. Flera kommuner flaggar också för att den egna kommunala ekonomin har blivit kärvare, vilket medför fortsatta önskemål om riktade statsbidrag för att säkerställa medel till komvux i kommunerna.

Det framkommer även tydligt att hur pengar ska hanteras mellan kommunerna – till exempel statsbidrag, medfinansiering och interkommunal ersättning – är en stor och svår fråga i många kommuner. Frågan aktualiseras dessutom ytterligare i takt med att samverkan utvecklas.

Några deltagare framför också att när det kommer statsbidrag riktat till huvudmän, som för införandet av ämnesbetyg³⁶, så får komvux inte alltid ta del av dessa medel i kommunerna då pengarna fördelas till andra skolformer i stället.

En annan fråga som återkommer, precis som under tidigare dialoger, är finansieringen av yrkesutbildningen. I diskussionerna lyfts flera synpunkter om att bidragsnivåerna inom statsbidraget för regionalt yrkesvux inte täcker kostnaden för utbildningen och att beloppen är oförändrade och inte har räknats upp sedan bidragets införande. Bidragsnivåerna för yrkesförutbildningen lyfts av några deltagare som särskilt låga mot den faktiska kostnaden av att anordna utbildningen. Två deltagare uttrycker det så här:

Vi måste börja dra ner på antalet yrkesutbildningar, det är inte ekonomiskt hållbart längre. Statsbidragen räcker inte till.

Svårt med statsbidraget för yrkesförutbildningen vilket leder till att vi nog inte kommer ha lastbilsförare i kommunen framåt. Ersättningen är för låg.

Ytterligare frågor och önskemål från deltagarna som framkommit under dialogerna om till exempel statsbidragen för regionalt yrkesvux, lärcentrum och inledande kartläggning och validering redovisas i denna rapport under respektive avsnitt för varje område.³⁷

³⁵ Se till exempel Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*, och samtliga rapporter från dialogerna 2019–2023 har avsnitt om finansiering och statsbidrag. Se även avsnitt 4.2 i denna rapport.

³⁶ Ett statsbidrag för införandet av ämnesbetyg har införts under 2024 enligt förordning (2023:889) om statsbidrag för införande av ämnesbetyg. Se även avsnitt 4.3 i denna rapport.

³⁷ Statsbidrag enligt förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning, förordning (2017:1303) om statsbidrag för lärcentrum och förordning (2021:744) om statsbidrag för kartläggning och validering inom kommunal vuxenutbildning. Se till exempel avsnitt 3.2.2, 4.2 och 5.1.2 i denna rapport.

4. Under 2025 införs flera förändringar inom komvux

Det införs flera förändringar inom komvux under 2025. Under dialogerna har dessa förändringar varit en del av dagordningen för att förbereda deltagarna, genom att sprida information om förändringarna, att ge deltagarna möjlighet till erfarenhetsutbyte samt ge deltagarna möjlighet att ställa frågor, lyfta tankar och lämna synpunkter.

De förändringar som införs och ska tillämpas 2025 inom komvux och som därför har diskuterats på dialogerna är följande:

- Reformen om planering och dimensionering av gymnasial utbildning.
- Ny hantering av statsbidraget för regionalt yrkesvux.
- Ämnesbetygsreformen.
- Förändringar av sammanhållna yrkesutbildningar.
- En översyn av kursplanerna i tre skolformsdelar i komvux.
- Digitala nationella prov inom komvux på gymnasial nivå.

I detta kapitel redovisas vad deltagarna lyfte och vad som framkom under dialogerna om respektive förändring.

4.1 Reformen om planering och dimensionering av gymnasial utbildning

Reformen om planering och dimensionering av gymnasial utbildning innebär flera förändringar för komvux och gymnasieskolan. Syftet med reformen är bland annat att öka och bredda det tillgängliga utbudet av yrkesutbildning³⁸ inom komvux, underlätta vuxnas etablering på arbetsmarknaden och förbättra kompetensförsörjningen till välfärd och näringsliv. Ytterligare ett mål är att stärka samverkan mellan kommuner i fråga om utbudet av utbildning på gymnasial nivå.³⁹

En förändring som reformen medför är att kommuner ska väga in både vuxnas efterfrågan på och behov av utbildning och arbetsmarknadens behov när de planerar och dimensionerar yrkesutbildning inom komvux. Kommunerna ska samverka genom avtal med minst två andra kommuner om planering, dimensionering och erbjudande av yrkesutbildning inom komvux i ett primärt samverkansområde.⁴⁰

---

³⁸ Med yrkesutbildning avses i lagstiftningen yrkesämnen och sammanhållna yrkesutbildningar inom komvux på gymnasial nivå.

³⁹ Prop. 2021/22:159. *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning.*

⁴⁰ Enligt 2 kap. 2 a och 2 b §§ och 20 kap. 16 a § skollagen. Varje kommun ska samverka med minst två andra kommuner i ett primärt samverkansområde. Samverkansområdena kan utformas efter kommunernas förutsättningar och

Lagändringarna beslutades av riksdagen i juni 2022. Ändringarna trädde i kraft 1 juli 2023 och ska tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas 2025.⁴¹ Det innebär att förändringarna har varit beslutade och kända men ännu inte börjat tillämpas vid genomförandet av årets dialoger. Detta har gett möjlighet att, både under årets och under tidigare års dialoger, fånga deltagarnas tankar om reformen och få en aktuell bild av kommunernas arbete med att införa förändringarna samt deras arbete med närliggande frågor som samverkan och kompetensförsörjning.⁴² Hur arbetet med införandet går var också något som diskuterades under gruppdiskussionerna.

4.1.1 Kommunerna har arbetat intensivt med samverkan och samverkansavtal under det senaste året

Under dialogerna framkommer det att kommunerna, i många fall tillsammans med regionen, arbetar och har arbetat intensivt med reformen under det gångna året. Det huvudsakliga arbetet som genomförts handlar om att formera samverkan och samverkansavtal, vilket innebär arbete i hela styrkedjan inom kommunen, mellan kommuner och med andra aktörer som den formella regionen, Arbetsförmedlingen samt branscher och arbetsgivare. Många upplever reformen som en utveckling av regionalt yrkesvux och vidareutvecklar det samarbete och den samverkan som redan finns uppbyggd. Många kommuner tycks därmed ha kommit långt i denna fråga och ser att reformen har gett ytterligare skjuts åt deras samverkan.

I diskussionerna återkommer deltagare till att samverkan inte alltid är enkel eller självklar, och att det är viktigt med tillit och att man är beredd att både ge och ta. En deltagare resonerar om samverkan på följande sätt:

Vikten av tillit. [Det är] viktigt att inte avtalet blir för styrt, att man ändå kan hitta lösningar på olika sätt. Viktigt att man ger och tar, [och kan] hjälpa varandra genom att ha koll så att man inte konkurrerar med starter och så vidare. Om samverkan ska fungera så måste man jobba ihop kontinuerligt. Man måste vara noga med att de små kommunerna inte drabbas. Det kanske inte är något som kan skrivas in i avtal, utan andan måste vara den.

Det framkommer även exempel på att det ser olika ut och att det fortsatt förekommer vissa frågetecken. En fundering som förekommer i diskussionerna är vad, och hur detaljerat, som avtalet ska styra. En annan stor fråga när det gäller samverkan och avtalen är hur pengar ska hanteras mellan kommunerna, både när det gäller interkommunal ersättning, statsbidrag och medfinansiering.

I diskussionerna beskriver några kommuner att de ännu inte lyckats formera sina samverkansområden och avtal. Det finns även en oro hos några

---

behov. Kommunerna väljer själva vilka andra kommuner de ska sluta avtal och samverka med i det primära samverkansområdet. Det finns heller inga krav på att samverkansområdet måste följa länsgränserna. Samverkansområdena kan vara samma för gymnasieskolan och komvux, men de behöver inte vara det. Se även prop. 2021/22:159. *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning*, s. 58 f.

⁴¹ Lagen (2022:1089) om ändring i skollagen (2010:800), prop. 2021/22:159. *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning*.

⁴² Se Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*. Vissa initiala tankar om reformen fångades även under dialogerna 2022 – innan förändringarna var beslutade. Se Skolverket (2022). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2022 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*.

”gränskommuner”, kommuner som idag har utbyte med flera samverkansområden, hur det kommer att fungera när de bara kan tillhöra ett primärt samverkansområde. Det finns även fortsatta frågor om vad som avses med sekundära samverkansavtal⁴³, vilka en kommun kan skriva sådana med och hur dessa förhåller sig till de primära samverkansavtalen.

Under dialogerna framkommer, precis som under förra årets dialoger, att samverkan inom regionalt yrkesvux och reformen om planering och dimensionering ger ringar på vattnet. Till exempel att kommunerna samverkar inom fler områden, om olika funktioner, samordning eller andra delar av komvux. Det ges även exempel på hur samverkan med den formella regionen har utvecklats.

4.1.2 Frågor från förra årets dialoger kvarstår

Utöver samverkan och samverkansavtal har deltagarna även andra tankar och frågor kopplat till reformen. Mycket av det som deltagarna lyfter under årets dialoger ligger i linje med det som framkom under förra årets dialoger.⁴⁴ Det som i huvudsak framkommer under årets dialoger redovisas i följande avsnitt.

Det finns olika tankar om effekterna av en ökad tillgång till yrkesutbildning

Reformen medför bland annat ökade möjligheter för individer att söka och få tillgång till yrkesutbildning inom det primära samverkansområdet. Till exempel ska en kommuns erbjudande av yrkesutbildningar omfatta all sådan utbildning som anordnas i det primära samverkansområde som kommunen ingår i. Hemkommunen ska även åta sig att svara för kostnaderna för en elevs utbildning i ett yrkesämne eller en sammanhållen yrkesutbildning i en annan kommun inom det primära samverkansområdet.⁴⁵

Det finns en oro hos vissa kommuner att den kommunala budgeten kommer att bli svårare att förutsäga och att det kommer att bli kostnadsökningar i och med att de nu blir skyldiga att bevilja interkommunal ersättning för yrkesutbildning i en annan kommun inom det primära samverkansområdet. Det framkommer även en farhåga att mindre kommuner får lägga ner sina utbildningar om kommuninvånarna i högre utsträckning väljer att utbilda sig i större närliggande kommuner. Ett par deltagare beskriver även en oro för att elever från andra kommuner ska ta platserna på utbildningen framför sina egna kommunmedborgare.

I diskussionerna lyfter några deltagare även att begreppet ”frisök”, eller ”fritt sök”, som ibland förekommer är olyckligt eftersom det kan missförstås som att alla kan söka och läsa vad eller var som helst.

---

⁴³ 2 kap 2 b § och 23 kap. 21–23 §§ skollagen.

⁴⁴ Se Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux.*

⁴⁵ Se 20 kap. 16 a, 19 d, 21, 21 a och 22 §§ skollagen.

I diskussionerna framkommer även att flera kommuner och samverkansområden redan arbetar med att tillgängliggöra yrkesutbildning i hela samverkansområdet på detta sätt idag, och att de därmed inte ser att förändringen kommer att medföra någon större skillnad. Under diskussionerna lyfter deltagare också att de tror att de nya bestämmelserna inte kommer att medföra att elever i högre utsträckning väljer att läsa i en annan kommun. Det är snarare andra faktorer som styr, till exempel tillgången till kollektivtrafik och individernas levnadsförhållanden.

De regionala planeringsunderlagen väcker fortsatta tankar och frågor

I samband med reformen fick Skolverket ett nytt uppdrag att ta fram regionala planeringsunderlag för varje län.⁴⁶ Planeringsunderlagen ska ge kommunerna bättre förutsättningar för att tillsammans planera, dimensionera och erbjuda yrkesutbildning inom komvux.⁴⁷

Den första omgången planeringsunderlag presenterades hösten 2023 och har under årets dialoger därmed varit kända för deltagarna en tid.⁴⁸ Under flera dialoger framkommer att deltagarna tycker att underlagen är ett bra stöd och diskussionsunderlag, som kan användas i många sammanhang. De synpunkter och frågor som deltagarna framför handlar framför allt om tre saker:

- Planeringsunderlagens innehåll, inklusive Skolverkets bedömningar, upplevs olika träffsäkra i olika regioner. En del kommuner och samverkansområden menar att planeringsunderlagen ger en god bild och stämmer väl överens med hur det ser ut i deras region, medan andra upplever att underlagen på olika sätt inte speglar förhållandena i det egna länet. Ett par deltagare menar även att vissa utbildningar och elever de har inte framkommer i underlagen. I sammanhanget uttrycks också önskemål om planeringsunderlag på delregional nivå i vissa regioner.
- En mycket vanlig fråga är hur de regionala planeringsunderlagen kommer att påverka tilldelningen av statsbidraget för regionalt yrkesvux. Flera deltagare uttrycker även en oro för att statsbidragstilldelningen kommer att påverkas negativt om kommunerna erbjuder utbildning som de själva anser behövs men som inte stämmer överens med bedömningarna i planeringsunderlagen.⁴⁹
- Flera deltagare framhäver att komvux behöver vara flexibelt och kunna hantera snabba förändringar och omställningar, och att det kan vara svårt att förutsäga vilka utbildningar som söks och efterfrågas. Många deltagare anser att tre år är för långa intervall för att planeringsunderlagen fullt ut ska fungera för komvux.

---

⁴⁶ Skolverket ska enligt 6 a § förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk ta fram regionala planeringsunderlag till stöd för planering, dimensionering och erbjudande av gymnasial utbildning. Skolverket har även fått ett uppdrag om regionala planeringsunderlag enligt Regeringen (2022). *Uppdrag om regionala planeringsunderlag*. (U2022/01595; U2022/02828).

⁴⁷ Planeringsunderlagen tas fram länsvis och innehåller information om arbetsmarknadens behov av kompetens, ungas och vuxnas efterfrågan på gymnasial utbildning samt hur utbildningsutbudet ser ut idag. I planeringsunderlagen gör dessutom Skolverket en bedömning av behovet av eventuella förändringar i länets utbildningsutbud. Dessa bedömningar kan huvudmännen använda som stöd och referenspunkt i sitt planerings- och dimensioneringsarbete.

⁴⁸ Planeringsunderlagen publicerades på Skolverkets webbplats i oktober 2023 och presenterades även under "Forum om planering och dimensionering", en insats från Skolverket som genomfördes i samtliga län under november 2023 – februari 2024.

⁴⁹ Se även avsnitt 4.2 i denna rapport.

Samverkan med andra skolformer

Samverkan mellan komvux och gymnasieskolan är en fråga som då och då återkommer under dialogerna. I de fall sådan samverkan förekommer handlar det främst om samnyttjande av resurser som lokaler, material och ibland även lärare. Hur väl denna samverkan fungerar varierar dock, inte minst eftersom skolformerna har olika förutsättningar, reglering och organisation. I denna kontext lyfter deltagare under dialogerna att det finns en risk att komvux missgynnas, varför det är viktigt att det om sådan samverkan sker blir på villkor som gynnar och gäller för båda skolformerna.⁵⁰

Under tidigare dialoger har det framkommit att samverkan mellan komvux och gymnasieskolan fått ett ökat fokus i samband med reformen om planering och dimensionering. Det handlar liksom tidigare om ett eventuellt gemensamt nyttjande av resurser, men nu handlar det även om en utökad strategisk samverkan om utbildningsutbud, volymer och förläggning av utbildning i en regional kontext.

Sammantaget tycks dock reformen hittills inte ha medfört någon större utökad samverkan med gymnasieskolan i praktiken, förutom övergripande utbudsdiskussioner. Det är också tydligt att skolformerna har olika förutsättningar och har kommit olika långt när det gäller att ta sig an reformen. Flera deltagare beskriver också att de primära samverkansområdena formeras var för sig, ett för komvux och ett för gymnasieskolan.

Det finns dock några deltagare som beskriver att det har blivit en ökad dialog mellan komvux och gymnasieskolan om att till exempel dela lokaler, utrustning och andra resurser i större utsträckning. En deltagare beskriver det så här:

Mycket bättre samarbete mellan gymnasieskolan och komvux. Mycket tack vare planering och dimensionering. Vi har försökt tänka hur vi kan använda varandras kompetenser men också varandras faciliteter. Diskussionerna är i gång och det är väldigt positivt.

I diskussionerna framkommer även flera frågor om hur reformen ska fungera med de fristående huvudmännen som finns inom gymnasieskolan, eftersom dessa inte omfattas av bestämmelserna om samverkan och samverkansavtal.

Ett par deltagare lyfter även tankar om grundskolan. Även om grundskolan inte omfattas av de nya bestämmelserna är arbetet inom skolformen med till exempel studie- och yrkesvägledning och att höja attraktiviteten inom bristyrken betydelsefull för reformens effekter. En deltagare uttrycker det så här:

[...] för att intentionen ska infrias så behöver fler aktörer än enbart vuxenutbildning och gymnasieutbildning vara på banan. Även grundskolan måste vara med. Viktigt att Skolverket fortsätter det påbörjade arbetet med riktade insatser mot grundskolan. Viktigt att jobba med denna fråga även lokalt [i kommunerna]. Viktigt också att hitta en mjuk metod,

---

⁵⁰ Både under årets dialoger och under tidigare dialoger förekommer beskrivningar att samverkan ofta blir på gymnasieskolans villkor. Deltagare beskriver till exempel att komvux får ta det som "blir över" i fråga om lokaler, lärare med mera efter att gymnasieskolan lagt sin organisation. Deltagare exemplifierar även att utbildning som bedrivs gemensamt blir på gymnasieskolans villkor, med bland annat terminer, brist på flexibla studieformer och svårigheter att erbjuda utbildning kontinuerligt, vilket gör det svårt att möta vuxna individers behov och bedriva utbildning utifrån komvux styrdokument.

[arbetet] behöver börja redan i förskolan. Också viktigt att dela med sig av sina erfarenheter i detta arbete.

4.1.3 Nästa steg – från avtal till verkstad

När samverkansområden och avtal är formerade väntar nästa steg – att realisera och verkställa reformen. En stor fråga som flera samverkansområden börjat arbeta med eller ser som en kommande fråga är hur utbildningsutbudet eventuellt ska förändras och var utbildningar ska förläggas.

Inför det arbetet väcker deltagarna flera frågor, till exempel: Vem ska fatta det avgörande beslutet om vilka utbildningar som ska erbjudas? På vilken ort i samverkansområdet ska en viss utbildning förläggas? Om alla kommuner i samverkansområdet har samma utbildning, men behöver minska på totalen – vilken kommun ska då lägga ner sin utbildning? Vilken kommun ska ta kostnaderna för att investera i en ny utbildning om behovet finns?

4.2 Ny hantering av statsbidraget för regionalt yrkesvux

Inför bidragsår 2025 ändrar Skolverket hanteringen av statsbidraget för regionalt yrkesvux.⁵¹ En anledning till förändringarna är att statsbidraget ska bli mer flexibelt och enklare att administrera, vilket bland annat efterfrågats under tidigare dialoger. En annan anledning är att reformen om planering och dimensionering medför flera förändringar i förordningen som reglerar statsbidraget. En av förändringarna för 2025 är att bedömningen av behoven av kompetens på arbetsmarknaden, som är en parameter vid fördelning av statsbidraget, ska göras med utgångspunkt i de regionala planeringsunderlag som Skolverket tar fram.⁵²

Diskussionerna har präglats av att Yrkesvuxutredningen⁵³ lämnade sitt betänkande med bland annat förslag om en ny modell för statsbidraget för regionalt yrkesvux och att ansökan till bidraget för 2025 pågick under dialogernas genomförande.

Ett flexiblere och enklare statsbidrag har länge varit efterlängtat samtidigt som Yrkesvuxutredningen enligt sina direktiv haft uppdrag att lösa många av de problem som återkommande lyfts kring statsbidraget, inte minst att ge kommunerna bättre planeringsförutsättningar och långsiktighet när det gäller finansiering av yrkesutbildning inom komvux.⁵⁴ Detta medförde att statsbidraget för regionalt yrkesvux, som brukar lyftas återkommande under dialogerna, inte har varit en lika framträdande fråga under årets dialoger. Eftersom det finns

⁵¹ Förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

⁵² 34 § förordningen (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

⁵³ Se avsnitt 4.7 i denna rapport.

⁵⁴ Se till exempel rapporterna från tidigare regionala dialoger 2019–2023, samt Yrkesvuxutredningens direktiv Dir. 2022:84. *Långsiktig och behovsanpassad yrkesutbildning för vuxna.*

pågående åtgärder och arbete inväntas i stället effekterna av den nya hanteringen och vad som händer med Yrkesvuxutredningens förslag.

Den vanligaste frågan som har lyfts under årets dialoger när det gäller den nya hanteringen av regionalt yrkesvux handlar om hur de regionala planeringsunderlagen⁵⁵ kommer att påverka tilldelningen av statsbidraget. Flera deltagare uttrycker en oro för att statsbidragstilldelningen kommer att påverkas negativt om kommunerna inte följer bedömningarna i planeringsunderlagen. Det finns även funderingar om hur behovet av snabba omställningar inom komvux och statsbidraget, som söks och tilldelas årsvis, ska fungera med planeringsunderlagen som tas fram vart tredje år.

4.3 Ämnesbetygsreformen

Ämnesbetyg ska införas inom gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan, komvux på gymnasial nivå och komvux som anpassad utbildning på gymnasial nivå under 2025 och ersätter därmed de kursbetyg som finns idag.⁵⁶

Ämnesbetygsreformen⁵⁷ har varit känd under en längre tid och har återkommande lyfts av deltagare under tidigare dialoger. Bland annat har det framkommit att denna förändring inte upplevs vara anpassad efter de behov, förutsättningar och elever som finns inom komvux. Andra saker som lyfts under tidigare dialoger är behov av framförhållning och stöd i övergången eftersom individuell studieplanering och studie- och yrkesvägledning är centrala frågor inom komvux. Ett vanligt önskemål är till exempel information om hur äldre system är kompatibla med kommande, då många elever har med sig betyg från ett system och sedan ska läsa vidare i ett annat.⁵⁸

4.3.1 Allt fler detaljfrågor om reformen

De tankar och synpunkter om ämnesbetygsreformen som framförs av deltagarna under årets dialoger ligger i linje med vad som framkommit under tidigare dialoger. Samtidigt framförs fler detaljfrågor och fler konkreta frågor under dialogerna 2024 jämfört med tidigare, vilket kan vara ett tecken på att fler har börjat att sätta sig in i de förändringar som väntar och att lagändringarna snart ska börja tillämpas.

En stor del av de frågor som har lyfts på dialogerna handlar om övergångsperioden – det vill säga hur det kommer att fungera att övergå från ett system till ett annat – och om studieplanering. Till exempel examensplanering med både äldre kurser och nya ämnesnivåer blandat, vilka äldre kurser och nivåer

---

⁵⁵ Se avsnitt 4.1.2 i denna rapport.

⁵⁶ Enligt prop. 2021/22:36. *Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper*. Ändringarna tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. Ett syfte med reformen är bland annat att betyget bättre ska återspegla vad eleven kan i slutet av sina studier i ämnet. Även ämnesplanernas innehåll har setts över för att vara mer samtida när det gäller samhällsutveckling, hållbarhet och teknikutveckling. Reformen tar sin utgångspunkt i gymnasieskolan men omfattar också komvux för att underlätta övergången mellan skolorna.

⁵⁷ Ämnesbetygsreformen kallas även Gy25 av Skolverket.

⁵⁸ Se Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux* och Skolverket (2022). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2022 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*.

i ämnen som motsvarar varandra och hur elever som påbörjat sin utbildning i nuvarande kursutformade system ska gå över till det nya. I diskussionerna efterfrågas stöd i arbetet och att detta stöd kommer i god tid före införandet.

I sammanhanget framkommer även att flera deltagare är nöjda med den information som hittills kommit från Skolverket, samtidigt som det nu efterfrågas mer detaljerad information och en plan över Skolverkets kommande stödinsatser så att verksamheterna kan planera in detta i sin kompetensutveckling för personalen.⁵⁹

En relativt vanlig farhåga som finns hos deltagarna är att elever kommer att välja bort att läsa de högre nivåerna i ett ämne för att de inte vill riskera att sänka sitt betyg, framför allt elever som har betyg i ämnen från gymnasieskolan och som sedan ska läsa vidare på komvux. Det finns även frågor om hur man ska avgöra vilken nivå en individ ska börja på.

Övriga frågor om reformen som förekommer under flera dialoger är hur prövning i ämnen är tänkt att fungera, hur meritpoäng och tillträde till högskolan fungerar med ämnesbetyg samt lärarlegitimation i de nya ämnena. I sammanhanget lyfts också frågor om hur man ska veta vilka betyg en individ har med sig sedan tidigare, då det inte finns någon nationell betygsdatabas⁶⁰. Det finns även frågor om möjligheten att utfärda slutbetyg definitivt upphör 2025, vilket flera deltagare också menar vore önskvärt.

4.4 Förändringar av sammanhållna yrkesutbildningar

Under 2025 sker även förändringar av sammanhållna yrkesutbildningar, i många sammanhang även kallade yrkespaket. Förändringarna består dels av nya bestämmelser i skollagen och förordningen om vuxenutbildning, dels ska alla nuvarande kursutformade yrkespaket ersättas med nya yrkespaket som består av nivåer i ämnen på grund av ämnesbetygsreformen.

Över lag tycks förändringarna av yrkespaketen inte väcka några större frågor hos deltagarna. De frågor som har lyfts under några dialoger handlar framför allt om följande:

- Att vissa yrkespaket kan komma att bli föreskrifter väcker frågor om vilka utbildningar det kan handla om och vad föreskrifterna egentligen innebär. Ett par deltagare undrar till exempel om föreskrifterna är att se som en

---

⁵⁹ Skolverket arbetar till exempel med att ta fram föreskrifter över motsvarande kurser och ämnesnivåer samt ett planeringsstöd för att underlätta studieplanering och utfärdande av examen. Vidare kommer Skolverkets verktyg för att planera en examen att kunna hantera både kurser och ämnesnivåer till våren 2025. Under hösten 2024 kommer också fler webinarier rörande ämnesbetygsreformen att hållas samt diskussionsmaterial för lärare att publiceras.

⁶⁰ Det finns ett pågående arbete om detta. Skolverket föreslog 2018 att Beda skulle utökas för att kunna användas för antagning inom komvux och i 2021 års regleringsbrev fick Universitets- och högskolerådet (UHR) i uppdrag att börja bygga ut Beda för att på sikt ta emot meriter från fler skolformer och tillgängliggöra data till fler aktörer, inklusive komvux. Se Skolverket (2018). *Förstudie om betygsdatabas för rätten till behörighetsgivande utbildning inom komvux* och Regeringen (2021). *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Universitets- och högskolerådet*. (U2020/05342; U2020/06608 (delvis); U2020/06630).

kvalitetsstämpel eller om det är så att det är tvingande att använda de föreskrivna yrkespaketet.⁶¹

- Några deltagare lyfter frågor om vad som gäller när bestämmelserna om krav på apl flyttas från förordningen om statsbidraget för regionalt yrkesvux till skollagen och förordningen om vuxenutbildning.⁶² De flesta frågor handlar om hur undantagsbestämmelserna ska tolkas och tillämpas.⁶³
- Det finns frågor om övergången till nya yrkespaket, och vilka övergångsbestämmelser som gäller – i synnerhet frågor vad som gäller för elever som tar uppehåll i sina studier under övergångsperioden eftersom det inte finns någon reglering för studieuppehåll inom komvux. Samtidigt uttrycker sig flera deltagare positivt om möjligheten att läsa klart ett påbörjat kursutformat yrkespaket i sin helhet under övergångsperioden.⁶⁴ Flera deltagare lyfter också betydelsen av att de får de nya yrkespaketet i god tid.⁶⁵

I sammanhanget lyfts även frågor om språkutbildning och språkrav i samband med en yrkesutbildning eller en kombinationsutbildning⁶⁶. Flera deltagare menar att språkraven ofta är alltför höga, att många elever har svårare att klara kurserna i svenska som andraspråk och sfi än yrkeskurserna samt att det finns behov av språkutbildning med ett innehåll som är mer anpassat för det eleverna behöver i arbetslivet och det yrke som utbildningen leder till.⁶⁷ Det efterfrågas även uppföljning, och forskning, rörande yrkespaketet.

4.5 En översyn av kursplanerna i tre skolformsdelar i komvux

Skolverket har påbörjat en översyn av kursplanerna inom komvux på grundläggande nivå, komvux som anpassad utbildning på grundläggande nivå och komvux i svenska för invandrare (sfi). Bakgrunden till översynen är bland annat de förändringar som skett i komvux under de senaste åren. Skolverket har också fått inspel från verksamheterna på kursernas omfång, innehåll och struktur. Syftet med översynen är att uppdatera kursplanerna utifrån genomförda förändringar och att i högre grad målgruppsanpassa kursplanerna. Översynen kommer att innebära reviderade kursplaner i de tre skolformsdelarna.

⁶¹ Skolverket har enligt 2 kap. 10 b §§ förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning ett bemyndigande att meddela föreskrifter om nationella sammanhållna yrkesutbildningar. De utbildningar som kan vara aktuella att föreskriva är sådana som ger kunskaper som motsvarar kompetenskraven på nationell nivå inom ett yrkesområde där det ställs särskilda krav på ett nationellt likvärdigt innehåll i utbildningen. Det kommer fortsatt att vara möjligt för huvudmännen att utforma egna yrkespaket och Skolverket kommer fortsatt att ta fram exempel på yrkespaket.

⁶² 20 kap. 6 a och 6 b §§ skollagen och 2 kap. 10 a, 10 b och 27–30 §§ förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning. Se även prop. 2021/22:159. *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning*.

⁶³ I 2 kap. 28 § andra stycket och 29 §§ förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning finns bestämmelser om möjligheter till undantag från kravet på apl.

⁶⁴ För kursutformat yrkespaket som påbörjats före 1 juli 2025 ska enligt övergångsbestämmelserna äldre bestämmelser fortfarande gälla. Det innebär att eleven då kan påbörja och läsa klart samtliga kurser i yrkespaketet även efter 1 juli 2025, förutsatt att dessa kurser är en del av ett kursutformat yrkespaket som påbörjades före 1 juli 2025. Möjligheten att läsa kurser i ett yrkespaket upphör däremot definitivt 30 juni 2030. Därefter är det endast möjligt att läsa yrkespaket med nivåer i ämnen. Det gäller även om det kursutformat yrkespaketet påbörjats före 1 juli 2025.

⁶⁵ De nya yrkespaketerna publicerades efter dialogernas genomförande, i september 2024.

⁶⁶ En kombinationsutbildning är en yrkesutbildning i kombination med sfi eller svenska som andraspråk inom komvux.

⁶⁷ Se även avsnitt 3.2.3 i denna rapport.

Under dialogerna framkommer att många deltagare ser att behovet finns och att det är positivt att en översyn genomförs. Flera deltagare lyfter även ett behov av en större översyn av komvux i sfi. Det finns bland annat önskemål om en tydligare koppling mellan utbildningen och kursplanerna i sfi och elevernas mål. Några deltagare menar till exempel att sfi antingen skulle kunna vara mer yrkesinriktad eller mer teoretiskt inriktad på fortsatta studier beroende på elevens mål med studierna. Ett annat behov som framkommer är sfi inom komvux som anpassad utbildning.

I diskussionerna lyfts även behov av olika förändringar inom komvux på grundläggande nivå. Det handlar till exempel om elevernas studiefinansiering, likvärdigt stöd till elever och språkutbildning och annan utbildning som förbereder eleverna för yrkesutbildning på gymnasial nivå och kommande arbetsliv.⁶⁸

I slutet av dialogernas genomförande fick Skolverket ett regeringsuppdrag om att ta fram nya kursplaner inom komvux i sfi och yrkeskurser på grundläggande nivå, vilket kommer att påverka det fortsatta arbetet med översynen av kursplanerna.⁶⁹

4.6 Digitala nationella prov införs inom komvux på gymnasial nivå

Skolverket har fått i uppdrag av regeringen att digitalisera de nationella proven i grundskolan och i utbildning på gymnasial nivå.⁷⁰ För komvux innebär det att verksamheten får börja genomföra digitala nationella prov på gymnasial nivå från och med hösten 2025, men att det till och med 31 december 2026 är möjligt att genomföra proven i pappersform. Därefter är det obligatoriskt att använda de digitala nationella proven.

Många av de frågor om digitala nationella prov inom komvux som deltagarna lyfter under dialogerna är av teknisk eller administrativ art. Till exempel hur beställning av prov, genomförande av prov och rapportering av resultat går till vid utbildning på entreprenad hos enskilda utbildningsanordnare, hur det kommer att fungera med utbytesprov eller alternativa prov, samt hur den tekniska supporten kommer att vara utformad för komvux. Flera deltagare lyfter även frågor om – liksom önskemål om – att de nationella proven i sfi också ska bli digitala.

Under diskussionerna om digitalisering av nationella prov har deltagarna även andra frågor och synpunkter om nationella prov som inte är kopplade specifikt till digitaliseringen. Det handlar framför allt om möjligheten att genomföra nationella prov på distans, önskemål om bedömningsstöd eller nationella prov inom komvux på grundläggande nivå och att det finns behov av en annan utformning av de

⁶⁸ Se även till exempel avsnitt 3.2 och 3.3 i denna rapport.

⁶⁹ Uppdrag att för kommunal vuxenutbildning ta fram kurser i utbildning i svenska för invandrare och yrkeskurser på grundläggande nivå (U2024/01043).

⁷⁰ Uppdrag att digitalisera de nationella proven m.m. (U2017/03739/GV). Nationella prov finns även inom komvux i sfi, men den skolformsdelen omfattas inte av uppdraget att digitalisera proven. Uppsatserna i de nationella proven i engelska och svenska eller svenska som andraspråk är digitaliserade sedan tidigare, vilket regleras i 4 kap. 10b § och 10c § förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

nationella proven inom komvux, anpassat efter att proven genomförs kontinuerligt året om. Dessa frågor och önskemål har även framkommit under tidigare dialoger.⁷¹ En annan fråga som framkommer i diskussionerna handlar om central rättning, om komvux omfattas och hur det kommer att fungera för komvux.⁷²

4.7 Yrkesvuxutredningens förslag väcker tankar och intresse hos deltagarna under årets dialoger

I samband med diskussionerna om kommande förändringar har deltagarna på dialogerna återkommit till Yrkesvuxutredningens (U 2022:05) förslag. Utredningen lämnade sitt betänkande i samband med genomförandet av de första dialogerna.⁷³ I utredningens direktiv fanns punkter som i högsta grad har beröring med frågor som under åren diskuterats på dialogerna, till exempel bättre långsiktighet och planeringsförutsättningar för statsbidraget regionalt yrkesvux, stöd till elever inom komvux och prövning.⁷⁴ Utredningen fick under utredningstiden även ett tilläggsdirektiv om att föreslå en ny form av yrkesutbildning på gymnasial nivå med utgångspunkt i den modell som tillämpas för yrkeshögskolan.⁷⁵

Utredningens förslag har inte funnits med på dagordningen under dialogerna men ändå väckt stort intresse. Deltagarna har spontant återkommit till frågor och tankar om utredningens förslag under diskussionerna. Inte minst hur yrkesskola, utredningens förslag om en ny modell för yrkesutbildning på gymnasial nivå, ska fungera i relation till övrig yrkesutbildning som finns på gymnasial nivå i utbildningssystemet – speciellt när det idag redan finns olika typer av gymnasial yrkesutbildning och det samtidigt är brist på elever, lärare och apl-platser.

Frågan får ytterligare fokus då Myndigheten för yrkeshögskola har ett uppdrag att bedriva en pilotverksamhet för den nya utbildningsformen, kallad Nationell yrkesutbildning (NY), under åren 2024–2026.⁷⁶ Flera deltagare har även lyft frågor och förhoppningar om en ny modell för statsbidraget för regionalt yrkesvux kopplat till utredningens förslag.

Utredningens förslag skickades ut på remiss av regeringen efter dialogernas genomförande, och deltagarnas tankar och frågor om utredningens förslag redovisas inte närmare i denna rapport.

---

⁷¹ Se Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*. Liknande önskemål framkommer även i Skolverkets regeringsredovisning: Skolverket (2021). *Redovisning av uppdrag om nationella prov inom kommunal vuxenutbildning*.

⁷² Se till exempel Skolverket (2023). *Redovisning av uppdrag att digitalisera de nationella proven och Ändring av uppdraget att digitalisera de nationella proven m.m.* (U2023/00237).

⁷³ SOU 2024:16 *Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna*. Betänkandet lämnades till regeringen i februari 2024.

⁷⁴ Dir. 2022:84. *Långsiktig och behovsanpassad yrkesutbildning för vuxna*.

⁷⁵ Dir. 2023:110. *Tilläggsdirektiv till Yrkesvuxutredningen (U 2022:05)*.

⁷⁶ Se Regeringen (2023). *Uppdrag att förbereda införandet av en pilotverksamhet med en ny form av yrkesutbildning på gymnasial nivå för vuxna med utgångspunkt i den modell som tillämpas för yrkeshögskolan* (U2023/03357) och förordning (2024:107) om stöd för en nationell yrkesutbildning.

5. Effekter av nyligen införda förändringar

Som tidigare beskrivits har flera förändringar och reformer präglat komvux. Som en naturlig följd har dialogerna under de senaste åren till stor del handlat om pågående och kommande förändringar inom komvux.

Under tidigare dialoger har det framkommit att förändringarna och satsningarna över lag upplevs som positiva. Förändringarna möter flera av de behov som finns och har även medfört positiva effekter, till exempel att samverkan mellan kommuner utvecklats, att fler får möjlighet att ta del av utbildning inom komvux och ett generellt ökat fokus på komvux. Samtidigt nämns även en del svårigheter, till exempel finansiering av utbildningen och den höga förändringstakten som ibland medför att de förändringar som införs inte fullt ut hinner implementeras och förankras i verksamheterna.⁷⁷ Några deltagare på årets dialoger kommenterar den höga förändringstakten de senaste åren så här:

Förändringstakten är fortsatt hög – det är en utmaning för oss i verksamheterna. Det är roligt, men också svårt att skapa en långsiktighet.

Det har varit otroligt många förändringar inom komvux de senaste åren. Komvux har också blivit förändrat, mer instrumentellt och arbetsmarknadsfokuserat. Och allt handlar om yrkesutbildning.

Man måste ibland tänka hur det har sett ut tidigare. Vi har faktiskt gjort mycket, komvux har ökat och vuxit något otroligt. Idag ser det inte ut som det har gjort förut.

En hög förändringstakt och förändringar inom komvux. Det innebär utmaningar med så många nya saker. Det är så mycket som händer så när det väl är genomfört är det glömt och man arbetar vidare med det som nu kommer.

Årets dialoger har använts för att på en övergripande nivå följa hur deltagarna upplever att det har gått med att införa några av de förändringar och reformer som genomförts de senaste åren, inklusive vilka effekter och utmaningar de ser att förändringarna medfört. En av gruppdiskussionerna under dialogerna handlade därför om hur det har gått att införa några av de senaste årens förändringar.

Vad deltagarna lyfte, och vad som framkom under dialogerna och i gruppdiskussionerna om respektive förändring, finns redovisat i följande avsnitt i detta kapitel.

---

⁷⁷ Se tidigare sammanställningar för ytterligare beskrivning av hur förändringarna upplevs, till exempel Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*, Skolverket (2022). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2022 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*, Skolverket (2021). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021* och Skolverket (2020). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020*.

5.1 Inledande kartläggning och validering

Den 1 januari 2023 infördes flera förändringar när det gäller kartläggning och validering, bland annat förtydligades i skollagen vad som avses med validering. Det infördes även en skyldighet för hemkommunen att se till att den som vill få sitt kunnande kartlagt inför utbildning eller prövning inom komvux erbjuds en inledande kartläggning och en skyldighet för huvudmannen för komvux att se till att en elev som behöver validering erbjuds det. Det förtydligades också vad som krävs i fråga om dokumentation efter en validering.⁷⁸

De nya bestämmelserna kring inledande kartläggning och validering togs upp under dialogerna 2023. Där framkom bland annat att kommunerna arbetar för att organisera och utveckla arbetet med validering, ofta i samverkan, samtidigt som det finns flera frågetecken och utmaningar. Vidare lyftes svårigheter med att uppnå syftet med valideringen, det vill säga att förkorta och effektivisera studietiden, och att validering ofta är resurskrävande.⁷⁹

De frågor, stödbehov och tankar om validering och kartläggning som framkommer under årets dialoger stämmer väl överens med vad som framkom under dialogerna 2023, och många av de frågetecken och svårigheter från förra årets dialoger kvarstår.⁸⁰ Samtidigt ges flera exempel på och beskrivningar av att kommunerna utvecklat arbetet under det gångna året. Under årets dialoger lyfts i synnerhet arbetet med och positiva effekter av den inledande kartläggningen fram. Flera deltagare lyfter också att det är positivt att både kartläggning och validering har fått ett ökat fokus i samband med de nya bestämmelserna och arbetet med att införa dessa.

5.1.1 Den inledande kartläggningen är ett bra verktyg som ger positiva effekter

Många deltagare beskriver att den inledande kartläggningen är ett bra och värdefullt verktyg. Under dialogerna ges flera exempel på att kommunerna har arbetat med organisationen av kartläggningen, till exempel rutiner rörande studie- och yrkesvägledning, rutiner för inledande kartläggning i samband med ansökan eller utveckling av administrativa system och e-tjänster för att underlätta kartläggningen.

En positiv effekt som lyfts av flera deltagare under flera dialoger är att den inledande kartläggningen ger ett bättre underlag som kan underlätta individanpassningen och planeringen av en elevs vidare studier.

Under dialogerna ges även exempel på att den inledande kartläggningen kan inbegripas i den samverkan som redan finns mellan kommunerna. Inte minst för

⁷⁸ Enligt prop. 2021/22:123. *Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande*. Bestämmelser om inledande kartläggning och validering finns i 20 kap. 7 a och 42–44 §§ skollagen.

⁷⁹ Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*.

⁸⁰ Se Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux* för mer detaljerade beskrivningar.

att dela på resurser och arbeta på ett likartat sätt, vilket kan öka kvalitet, effektivitet och likvärdighet.

Inledande kartläggning – inte bara ett verktyg för att underlätta validering

Samtidigt som den inledande kartläggningen beskrivs ge ett bättre underlag inför en fördjupad kartläggning och validering, menar många deltagare att den inledande kartläggningen har en mycket bredare funktion. Till exempel kan den inledande kartläggningen även nyttjas för att bedöma en individs behörighet inför utbildning, för att upptäcka eventuella stödbehov eller för att individanpassa undervisningen. Några deltagare beskriver även att verksamhetens uppföljning och kvalitetsarbete har utvecklats och förbättrats med en tydligare organisation och rutiner kring den inledande kartläggningen.

Några deltagare framhåller att det kan finnas en problematik om den inledande kartläggningen kopplas för starkt till just validering, då andra syften med kartläggningen anses vara mer betydelsefulla. En deltagare uttrycker det på följande sätt:

Inledande kartläggningen har ju fler syften än bara validering, till exempel bedöma förutsättningar för att klara utbildning – det skulle vi behöva prata mycket mer om. Jag skulle nästan vilja särskilja dom. Det blir en okunskap om man bara pratar om inledande kartläggning för validering.

Sammantaget fyller den inledande kartläggningen en viktig funktion som en språngbräda in i utbildningssystemet – till validering, prövning, utbildning inom komvux eller andra utbildningsformer. Den inledande kartläggningen ger också större möjligheter att öka träffsäkerheten, det vill säga att elever hamnar rätt i utbildningssystemet från början och får en bättre studieplanering och undervisning.

Steket från den inledande kartläggningen till validering är problematiskt

Under flera dialoger framkommer att steget från inledande kartläggning till fördjupad kartläggning och validering upplevs som problematiskt, i synnerhet när valideringen ska genomföras hos en annan huvudman än hemkommunen eller hos en enskild utbildningsanordnare vid utbildning på entreprenad. Frågetecknen som lyfts är till exempel vilken information som ska dokumenteras och överföras, och på vilket sätt. Det finns även frågor om beslut – vem som egentligen beslutar om en validering ska genomföras eller ej, eller hur den inledande kartläggningen ska hanteras.

Ett par deltagare beskriver i sammanhanget att det även kan vara svårt att hitta någon som kan genomföra valideringen efter den inledande kartläggningen. En deltagare beskriver det så här:

Vi kan göra den inledande kartläggningen, det är bra och inget problem, men sedan måste det finnas en mottagare för validering – alltså en ämneskunnig, det är en utmaning.

Samtidigt ges även exempel på att man utvecklat och hittat fungerande rutiner. En deltagare ger följande exempel:

[Vi har en] bra rutin numera kring att studie- och yrkesvägledare träffar och inleder en första kartläggning av eleven, lärare tar över, praktiska moment valideras på apl-platsen, trepartssamtal och sedan fördjupad kartläggning och betyg.

5.1.2 Validering är ännu inte ett effektivt verktyg

Något som framkommer på flera dialoger är svårigheter med att uppnå syftet med validering, det vill säga att förkorta och effektivisera studietiden. Flera deltagare menar att validering, inklusive prövning mot betyg, tar lång tid och inte alltid förkortar eller förenklar studierna för eleven. Det framkommer också att antalet valideringar inte ökar, utan snarare till och med minskar i ett antal kommuner.

Några deltagare påtalar i sammanhanget att målet inte kan vara att öka antalet valideringar, det blir ett felaktigt fokus. Snarare handlar det om att bli mer träffsäkra i att hitta rätt väg genom utbildningssystemet för olika individer. Sammantaget framträder en bild av att validering inte alltid är ett effektivt verktyg, även om mycket utvecklingsarbete har genomförts. Det är flera aspekter som orsakar detta, vilket beskrivs i följande avsnitt.

Valideringsprocessen upplevs ibland som omständlig, tidskrävande och otydlig

I diskussionerna under flera dialoger framkommer att valideringsprocessen, med en fördjupad kartläggning och bedömning av en persons kunnande samt efterföljande prövning av hela kursen för betyg, upplevs som omständlig och tidskrävande. Ett par deltagare upplever även att det är otydligt om prövningen kan ske parallellt med den fördjupade kartläggningen eller om hela prövningen behöver ske efter att valideringen är klar. Detta kan sammantaget medföra att syftet med valideringen, det vill säga att förkorta och effektivisera studietiden, inte uppnås. Några deltagare exemplifierar detta på följande sätt:

Svårt att genomföra och valideringen i sig blir oftast att hela kursen läses ändå. Dilemmat är att valideringen i sig tar lång tid och att en prövning ändå måste ske på hela kursen. Ett trögt system helt enkelt som inte ger någon effekt att det är snabbare att komma vidare.

Valideringsprocessen är lite fyrkantig. Att man först ska validera och sedan genomföra prövning för att kunna sätta betyg.

Varför göra hela processen med validering när det ska sluta i en prövning? Varför gör vi inte en prövning direkt?

[Det är ett problem] att prövningen genomförs som en skild del från valideringen i stället för som en del i processen som sker integrerat i arbetet.

Ett par deltagare menar att det även sker mycket validering som inte syns i någon statistik eller är organiserad på något särskilt sätt utan i stället är en del av undervisningen, där man via ett ”validerande förhållningssätt” tar till vara elevernas tidigare kunskaper och på så sätt kan förkorta studietiden.

I diskussionerna under ett par dialoger framkommer också att begreppet ”validering” ibland skapar en problematik, eftersom det finns olika typer av validering. Begreppet har olika definitioner och kan betyda olika saker för olika aktörer. Detta kan i sin tur leda till missförstånd och olika förväntningar. Ett exempel som ges är branschvalidering kontra den validering som genomförs inom komvux. I sammanhanget lyfter ett par deltagare att det ibland förekommer en felaktig bild av att validering skulle vara en enklare väg. En deltagare uttrycker det så här:

Grundidén med validering är briljant – men man förmedlar en för enkel bild, det är ingen ”quick fix”. Många tror det är för enkelt. Det tar tid med både kartläggning och komplettering för att uppnå vissa betyg i gymnasiekurser.

Det är resurskrävande att anordna validering och den kompletterande utbildningen

En central fråga i detta sammanhang blir hur kompletterande utbildning efter validering ska organiseras och erbjudas. Flera deltagare på årets dialoger, precis som under förra årets dialoger, uppger att det kan vara svårt att organisera den kompletterande utbildningen utifrån varje individs behov på ett bra och resurseffektivt sätt.⁸¹ Ofta resulterar det i att eleven undantas vissa moment i en kurs, utan att själva utbildningstiden för den skall förkortas eller att eleven hänvisas till distansstudier. Det kan också få konsekvenser för elevens studiefinansiering. Sammantaget medför inte alltid den kompletterande utbildningen en effektivare väg genom utbildningssystemet för eleven. Några deltagare beskriver det på följande sätt:

[Det är] svårt att organisera kompletterande utbildning på ett för eleven effektivt sätt som faktiskt förkortar utbildningstiden. Ofta hänvisas eleven till distansstudier eller andra flexibla studieformer som inte alltid ger det stöd som den aktuella målgruppen, som ofta har begränsad studievana, behöver.

Vi har utvecklat arbetet med validering och har nu många elever som valideras och går vidare in i yrkespaketsstudier. Dock resurskrävande arbete som saknar finansiering. Arbetet med självskattning är tidskrävande för eleverna då många har svårt att få syn på sina egna kunskaper och erfarenheter. Även problem för eleverna att dokumentera sina kunskaper vilket skapar behov av kompletterande intervjuer, något som gör valideringsprocessen än mer resurskrävande. Få elever kan validera hela kurser.

Mycket arbete med validering i jämförelse med en vanlig kurs. Resurskrävande utbildningsform. Personalkostnaden ökar när man jobbar med validering. Det tar resurser, resurser vi kanske inte har – speciellt inte nu när kommunerna har besparingskrav.

Flera deltagare uttrycker i sammanhanget behov av finansiering eller önskemål om statsbidrag. Det framgår även att det tidigare riktade statsbidraget har varit värdefullt och bidragit till att utveckla arbetet.⁸²

---

⁸¹ Se även Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux.*

⁸² Det har funnits ett riktat statsbidrag under åren 2021–2023 enligt förordning (2021:744) om statsbidrag för kartläggning och validering inom kommunal vuxenutbildning.

Något som framkommer på flera dialoger är också att några deltagare upplever särskilda utmaningar med att få den kompletterande utbildningen flexibel och individanpassad vid utbildning på entreprenad hos enskilda utbildningsanordnare.

Kommuner och elever upplever inte alltid fördelar med validering

Under dialogerna ges flera olika beskrivningar av att elever inte väljer eller inte gynnas av att genomgå validering. Att eleverna inte validerar kan enligt deltagarna ha flera orsaker. Det kan till exempel handla om att eleverna hellre vill följa undervisningen, att valideringsprocessen upplevs som omständlig och krävande eller att det finns studieekonomiska skäl. Detta exemplifieras av följande citat från några deltagare:

Incitamentet för en enskild elev finns inte, de vill hellre läsa kurserna. Finns ekonomiska incitament också, de läser hellre för att säkra studiefinansieringen.

[...] vi har haft bra samverkan [med grannkommunen] för att erbjuda validering i till exempel yrkesutbildning, som har gett ringar på vattnet. Och nu validerar vi även i teoretiska kurser på gymnasial nivå – flera [elever] som fått betyg. Men, vi märker att eleverna inte vill validera, de vill läsa kurserna i stället!

Kartläggningen är bra, [...] men vi ser också att många elever inte går vidare till provning. Eleverna vill [i stället] läsa teorin samt gå i en klass. Samt att de saknar delar för att klara en provning. Men det är bra att eleven får syn på vad den kan och inte.

En del individer vill följa undervisningen trots att de får betyg efter avklarad validering och provning av kurs. [Validering] avslutas med provning – eleverna vill inte göra ett slutprov, så de vill hellre läsa kursen.

Flera deltagare menar också att de flesta individer inte kan validera hela kurser eller hela utbildningar, vilket medför att validering oftast resulterar i att en individ behöver komplettera olika spridda delar. Det gör att den kompletterande utbildningen kan upplevas som spretig av eleverna och svårorganiserad av kommunerna, med resultatet att det i praktiken ofta ses som en enklare väg att studera hela kurserna i stället för att genomgå en valideringsprocess med efterföljande provning och sedan kompletterande utbildning. Det kan också handla om att möjligheten till validering helt enkelt inte finns. Några deltagare beskriver det så här:

Det har som sagt inte blivit så många elever som är aktuella för validering. [Det har] visat sig att många inte har så mycket med sig som går att validera. Validering tar tid och många elever tror även en hel utbildning kan valideras vilket i de flesta fall inte kan ske.

”Du kan validera 60% [av kursen] [...]”. [Det blir] mycket mer effektivt om eleven läser hela kursen eller direkt gör en provning.

Det finns skillnader mellan olika yrkesområden och olika kommuner

Det finns skillnader i hur väl utvecklat arbetet med, och organisationen för, validering är. I diskussionerna under årets dialoger, precis som under förra årets dialoger, ger deltagarna flera exempel på hur det kan se olika ut med validering i yrkeskurser jämfört med i teoretiska eller behörighetsgivande kurser, eller mellan

olika yrkesområden.⁸³ Ofta lyfter deltagarna fram vård och omsorg som ett område där man har kommit långt med sin organisation för validering. Barn och fritid nämns också av ett par deltagare. Två deltagare exemplifierar det så här:

Validering och kartläggning inom vård och omsorg är väl utbyggt. Mycket tack vare branschen som tagit fram verktygen för det.

Vi har blivit bättre och bättre. Dock olika effekt inom olika yrkesområden – inom vissa är det lättare och finns ofta mer att validera, medan inom andra är det tunnsått. Inom vård och omsorg samt bygg och anläggning går det lite lättare. Olika skolor/verksamheter och olika branscher var också olika mogna att ta sig an förändringarna såg vi tydligt.

Det framkommer även att det finns tydliga skillnader mellan olika kommuner. I vissa kommuner, framför allt mindre kommuner, kan det till exempel vara svårt att hitta resurser, behörighet och kompetens inom alla områden och kurser som kan behövas. Ett par deltagare kommenterar det så här:

Det kräver att det finns yrkeslärare som har kunskap att validera kunskaper. Tidskrävande och ibland svårt att hitta rätt. Den lilla kommunen kan inte vara expert inom alla områden. Vi behöver samverka mera.

Under dialogerna framkommer även att det finns lärare som upplever en osäkerhet kring validering, och att det krävs kompetensutveckling eller arbete med att hitta ett gemensamt förhållningssätt. Samtidigt tycks de nya bestämmelserna ha medfört att fler lärare är insatta i och arbetar med kartläggning och validering.

5.1.3 Det finns exempel på positiv utveckling – och samverkan är ofta lösningen

Även om många deltagare beskriver att valideringsarbetet har svårt att lyfta är det viktigt att i sammanhanget poängtera att det inte enbart finns problem gällande validering. Under flera dialoger beskriver flera deltagare en positiv utveckling och positiva resultat, och det framkommer att validering och kartläggning har fått ett större fokus.

Fler grupper och olika aktörer tycks också ha uppmärksammat validering i samband med de nya bestämmelserna. Deltagare beskriver till exempel att fler elever har fått upp ögonen för möjligheten att validera inom komvux och att tidigare kunskaper kan vara värda något. Detsamma gäller arbetsgivare och branschorganisationer. Fler lärare är insatta i och arbetar med kartläggning och validering.

Under dialogerna ges flera exempel på hur strukturer för – och arbetet med – validering har utvecklats, ofta i samverkan mellan kommuner och i samverkan med regionen. Det ges även exempel på utvecklingsarbete i projektform. Exempel på olika typer av utvecklingsarbete som pågår är bland annat validering på arbetsplatsen, bättre uppföljning, gemensamma modeller och rutiner mellan

---

⁸³ Se även Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux.*

kommunerna, marknadsföring, valideringskoordinatorer som stöttar valideringsarbetet som sker i regionen, validering i digitala och virtuella miljöer, försteläraryupdrag om validering, utveckling av en ”valideringshandbok” och arbete med att höja kunskapen hos både mindre och större företag om vad validering innebär.

Sammantaget är det under många dialoger tydligt att arbetet med kartläggning och validering ses som en gemensam arbetsuppgift i samverkan, och inte bara något som är upp till den enskilda läraren och studie- och yrkesvägledaren att lösa och hitta arbetsätt för. Över huvud taget lyfts samverkan mellan kommuner återkommande som en lösning under dialogerna.

Flera deltagare ser positivt på validering och menar också att arbetet med att hitta strukturer och organisation behöver få ta tid. Två deltagare uttrycker det så här:

Dom regeländringar som skett – vi har byggt upp det på ett nytt sätt, fått tydligare regionalt perspektiv på validering. Till exempel en gemensam modell för inledande kartläggning. Så det har skett en viss stegförflyttning i en fråga som diskuterats i 20 år ...

Jag tycker att riktningen i reformen är helt rätt. [Vi] behöver leda och styra lite mer i det för att få full utväxling. Behöver några år till för att få det riktigt bra.

5.2 En sammanhållen utbildning för vissa nyanlända

Under 2022 infördes en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla en sammanhållen utbildning för vissa nyanlända invandrare.⁸⁴ Målgruppen är de deltagare i etableringsprogrammet⁸⁵ som på grund av kort utbildning inte bedöms kunna matchas mot arbete under tiden i programmet. Syftet är att ge eleverna sådana kunskaper som de behöver för att kunna studera vidare eller etablera sig på arbetsmarknaden. Den sammanhållna utbildningen ska följa en utbildningsplan beslutad av hemkommunen med uppgifter om utbildningens syfte, organisation och huvudsakliga innehåll. Utbildningen ska omfatta i genomsnitt minst 23 timmars undervisning i veckan och innehålla komvux i sfi, orienteringskurser och kurser på grundläggande eller gymnasial nivå. Den kan även omfatta andra insatser som är gynnsamma för elevernas kunskapsutveckling.⁸⁶

Sammanfattningsvis, utifrån det som framkommit under dialogerna, upplevs den utökade undervisningstiden som positiv och det är positivt att eleverna får annan utbildning och andra insatser som kompletterar språkutbildningen. Samtidigt finns det få elever inom den tänkta målgruppen, utbildningen är resurskrävande och samverkan med Arbetsförmedlingen är avgörande för hur väl det fungerar. Det framgår också tydligt att olika kommuner har kommit olika långt, har olika förutsättningar att anordna utbildningen och att det finns olika syn på vilka effekter som reformen har medfört.

⁸⁴ Enligt prop. 2021/22:51. *En sammanhållen utbildning för nyanlända som har utbildningsplikt.*

⁸⁵ Det arbetsmarknadspolitiska programmet etableringsinsatser, se till exempel förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

⁸⁶ 20 kap. 3 a, 4 a, 33 a och 33 b §§ skollagen.

5.2.1 Reformen upplevs som positiv och har gett positiva effekter

Under dialogerna framkommer att flera deltagare ser positivt på reformen. Sammantaget tycks reformen ha medfört en bättre studiegång och en bättre övergång till fortsatta studier för eleverna i många kommuner. Flera deltagare beskriver att utbildningen har blivit mer meningsfull för eleverna.

Det har skapats ett mervärde när utbildningen innehåller mer än bara språkutbildning och även kan inkludera andra aktiviteter och insatser. Det medför bland annat att språkinläringen främjas ytterligare, elevernas motivation höjs och elevernas kunskap om till exempel det svenska samhället och arbetsmarknaden ökar. Flera deltagare beskriver även att de upplever att eleverna i en sammanhållen utbildning har fått bättre betyg, att avhoppsfrekvensen har minskat, att fler elever har fortsatt på grundläggande nivå och att eleverna generellt har blivit bättre förberedda för vidare studier. Några deltagare beskriver det på följande sätt:

Positivt att ta in fler element som komplement till sfi-undervisningen. Eleverna lär känna fler delar och får mer förståelse för det samhälle de lever i genom aktiviteter som till exempel arbetsmarknadskunskap, extern information från facket, polisen och så vidare. Språkpraktik ger snabbare progression i de muntliga färdigheterna hos många elever.

Att ta fram en utbildningsplan för målgruppen har verkligen betytt att eleven har bättre studiegång. Vår slutsats är att det har fungerat bra, eleverna har fått bättre betyg, men framför allt har avhoppsfrekvensen minskat markant.

Vi ser att eleverna lär sig mer. Blir lite mer positiva till utbildning. En del ser det som en chans.

Det framkommer även att strukturen och samverkan kring utbildningen i vissa kommuner har förbättrats, både samverkan inom kommunen och samverkan med till exempel Arbetsförmedlingen. Ett par deltagare uttrycker det så här:

Väldigt bra för individen, att få det sammanhållet och att flera professioner i kommunen "tvingas" att samverka med individen i mitten. Detta är en förutsättning för en positiv integration.

Vi har löst det bra nu, med befintlig personal eller med extra resurs. Har blivit mer samarbete med arbetsmarknadsenheten och Arbetsförmedlingen. Nu börjar det kännas som en del av verksamheten, men det har tagit lite tid.

Utbildningsplanen fungerar jättebra – samkört med vår arbetsmarknadsenhet. [Vi] delar på resurser och ansvar, samarbetet har fungerat jättebra.

Det finns kommuner som erbjuder en sammanhållen utbildning till en bredare målgrupp

Av dialogerna framgår att många deltagare menar att en sammanhållen utbildning är meningsfull och till gagn även för andra elever än den utpekade målgruppen. Det framkommer också att flera kommuner erbjuder en sammanhållen utbildning med 23 timmar undervisning per vecka till en bredare målgrupp eller till samtliga sfi-elever. Några deltagare exemplifierar och beskriver det på följande sätt:

Bra [med en sammanhållen utbildning], borde erbjudas fler. Även andra elever [än de som tillhör den utpekade målgruppen] kan få tillgång till det. [Vi] har organiserat för möjligheter att läsa sfi och grundläggande, även om man inte hör till [målgruppen för] sammanhållen utbildning, genom schemaförändringar som inte funnits tidigare. Vi har elever som läser sfi och matematik på gymnasial nivå och det är häftigt att se att det kan fungera.

Målgruppen har minskat – men vi låter alla sfi-elever delta. Vi har ju kurserna och lärare. Positivt för alla.

[Vi] vill vi också erbjuda [en sammanhållen utbildning till] alla elever, men har inte riktigt resurser – dock har vi fått resurser för att även erbjuda dom som har försörjningsstöd.

[I vår kommun] ser vi om vi i stället kan erbjuda samtliga elever i studieväg A och B 23 timmar. Vi tror det är gynnsamt för alla elever i de studievägarna, och då slipper vi försöka hålla koll på vilka som tillhör utbildningsplikten.

Vi hade ett erfarenhetsutbyte [mellan kommuner]. Det vi erbjuder är mycket likt, till exempel digital kompetens och arbetsmarknadskunskap. Dock olika organisation – vissa kommuner erbjuder [en sammanhållen utbildning] till alla sfi-elever, vi bara till målgruppen.

5.2.2 Det finns utmaningar med att anordna den sammanhållna utbildningen

Även om många upplever reformen som positiv ser bilden olika ut. Alla kommuner upplever inte de positiva effekterna, och många deltagare beskriver hinder och utmaningar med att anordna utbildningen. Flera av de största utmaningarna är på olika sätt kopplade till målgruppen för utbildningen.

Antalet elever minskar och kostnaderna för utbildningen ökar

Under dialogerna lyfter flera deltagare att antalet elever inom målgruppen är väldigt litet, och att elevunderlaget dessutom minskar mer och mer. Det blir därmed svårt att organisera utbildningen och kommunernas kostnader för utbildningen ökar. Flera deltagare menar att det blir svårare och svårare att skapa en resurseffektiv organisation för den sammanhållna utbildningen, inte minst för mindre kommuner med väldigt få elever. Några deltagare beskriver det så här:

Från början fungerade det ok resursmässigt, för då var det 10–12 elever och då blir det en grupp. Nu har vi 4 [elever], ungefär lika många [som grannkommunen], det har generellt gått ner eftersom eleverna inte skrivs in i etableringen. Det gör det jättesvårt resursmässigt.

Elevunderlaget bara krymper och krymper sedan 2015/16 – det blir ekonomiska utmaningar. Vi får dra ner och ner, och då finns risken att kvaliteten blir lidande. Det gäller att vi är kreativa och samverkar.

Det här blir kostsamt, inte kostnadseffektivt. Vi har få nyanlända. Det blir bara ett fåtal elever per lärare. Det är svårt att få det att gå ihop. Vi har orienteringskurser och annan utbildning. Det kan vara så få elever att det bara är 1 elev per kurs.

Svårigheter med att organisera utbildningen för målgruppen

Under dialogerna framkommer även andra svårigheter med att organisera utbildningen. Flera deltagare beskriver att det kan vara svårt att anordna utbildning och insatser utöver undervisningen i sfi. Med ett sjunkande elevantal

och begränsade resurser blir det svårare att hitta insatser anpassade för olika individer eller målgrupper.

I diskussionerna framkommer att många deltagare anser att målgruppen, många med kort eller ingen tidigare studiebakgrund, behöver mycket stöd och andra insatser utöver utbildning. Flera deltagare ger exempel på att eleverna har svaga kunskaper i svenska och ofta även annan problematik som till exempel posttraumatiskt stressyndrom. Det medför att eleverna kan ha svårt att klara kurser på grundläggande nivå, har behov av mer praktik och att 23 timmar per vecka är mycket för vissa elever. Några deltagare beskriver det så här:

Positivt [med en sammanhållen utbildning] för målgruppen! Insatsen är bra, men målgruppen som väljs ut behöver främst andra insatser. De som inte har någon studiebakgrund alls – de behöver andra insatser, till exempel praktik. Och utbildning i 23 timmar blir för mycket för den målgruppen.

[Det är] en utmaning då flera av eleverna är så pass språksvaga att det kan vara svårt för eleven att tillgodogöra sig av kursinnehåll i kurser där det egentligen krävs en annan språklig nivå.

Det har varit utmanande med utökat timantal och stöd som kräver resurser. Spridningen i behov [hos eleverna] är stor. För vissa elever kan 15 timmar vara nog för att få vardagen att fungera. Tillgänglig barnomsorg är jätteviktigt för att klara studierna.

Under diskussionerna lyfts återkommande samverkan och erfarenhetsutbyte mellan kommuner som en framgångsfaktor. Några deltagare beskriver samtidigt en problematik med att elever byter kommun och att kommunernas organisation och förutsättningar ser olika ut. Ett par deltagare uttrycker det på följande sätt:

Problemet med att ha en sammanhållen utbildning är att personer flyttar, individer är kort tid inne i systemet, [det blir] svårt att planera något sammanhållet, och så ser det olika ut i olika kommuner.

[Det är] inte heller enkelt att samarbeta mellan kommunerna då det innebär resande [för eleverna] som kan få konsekvenser för andra aktiviteter.

Samverkan med Arbetsförmedlingen om den sammanhållna utbildningen fungerar inte alltid tillfredsställande

Under dialogerna framkommer att samverkan med Arbetsförmedlingen gällande den sammanhållna utbildningen och målgruppen för utbildningen inte alltid fungerar. Ett av de största problemen som framkommer är att många kommuner har svårt att få information från Arbetsförmedlingen om vilka individer som tillhör målgruppen. Två deltagare uttrycker det på följande sätt:

Vi har en plan och kan genomföra sammanhållna utbildningar för eleverna men har svårt att få deltagare utifrån att information om vilka som ska delta saknas från Arbetsförmedlingen. Inte heller Arbetsförmedlingen lokalt vet vilka som ska delta. Här behövs en betydligt bättre rutin även från Arbetsförmedlingens sida.

Svårt att få till en samverkan [med Arbetsförmedlingen] för att veta vilka individer som omfattas. Vi erbjuder detta till samtliga sfi-elever. Kan dock inte följa upp hur det går för målgruppen eftersom vi inte får veta vilka som tillhör etableringen och har utbildningsplikt.

Bilden av hur samverkan med Arbetsförmedlingen gällande den sammanhållna utbildningen i övrigt ser ut är delad. Flera deltagare beskriver att samverkan med Arbetsförmedlingen fungerar bra och ger exempel på att de har en organiserad samverkan med regelbundna avstämningar samt att samverkan har blivit en del i den lokala överenskommelsen. En deltagare beskriver det så här:

Arbetsförmedlingen följer noggrannare upp eventuell brist i progression på sfi och sätter in åtgärder, till exempel en arbetspsykolog. Samverkan mellan sfi och Arbetsförmedlingen har förbättrats.

Andra deltagare beskriver att samverkan är svår att få till, att den inte fungerar eller att den blir för personberoende. En deltagare uttrycker på följande sätt.

[...] samverkan med Arbetsförmedlingen fungerar inte helt tillfredställande. Vi får beslut om att vissa elever ska in, men aldrig om att de ska sluta. Vi får heller inte någon uppföljning eller återkoppling från Arbetsförmedlingen.

5.3 Komvux som anpassad utbildning

De har skett en rad förändringar inom komvux som anpassad utbildning de senaste åren. Den tidigare skolformen särskild utbildning för vuxna (särvux) har upphört och inkluderades i komvux den 1 juli 2020. Ett syfte med förändringen är bland annat att det ska bli enklare att kombinera utbildningar inom komvux som anpassad utbildning och övriga komvux.

Som en följd har flera delar av lagstiftningen harmoniserats med övriga komvux och bestämmelser för att öka tillgången till utbildning har införts. Bland annat har en rätt att läsa på grundläggande nivå i en annan kommun än hemkommunen och prövning införts.⁸⁷ Även ett par namnbyten har genomförts – från särskild utbildning för vuxna (särvux) till komvux som särskild utbildning och sedan ett nytt byte till nuvarande namn; komvux som anpassad utbildning.⁸⁸

Skolverket har i samband med förändringarna haft flera regeringsuppdrag och komvux som anpassad utbildning hade även ett ökat fokus under de regionala dialogerna 2022.⁸⁹ I tidigare dialoger har framkommit att det är positivt att anpassad utbildning blivit en del av komvux och att det har synliggjort målgruppen samt ökat inkluderingen.

Förändringarna har gett ökade möjligheter för elever att ta del av resurser inom komvux och en större flexibilitet för komvux som helhet. De har också inneburit ökade möjligheter för elever att kombinera utbildning inom olika delar av komvux. Samtidigt finns flera fortsatta utmaningar med att anordna utbildning

⁸⁷ Prop. 2019/20:105. *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*.

⁸⁸ Första namnbytet vid inkluderingen i komvux enligt prop. 2019/20:105. *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*, det andra namnbytet enligt prop. 2021/22:162. *Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*.

⁸⁹ Se Skolverket (2022). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2022 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*, Skolverket (2021). *Komvux som särskild utbildning – Flera hinder på vägen till och under studier*, Skolverket (2021). *Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning – Att möta förändringarna inom komvux som särskild utbildning*, Skolverket (2021). *Slutredovisning etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning – Informations- och fortbildningsinsatser 2018–2021* och Skolverket (2021). *Sammanhållna yrkesutbildningar – komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå*.

inom komvux som anpassad utbildning, inte minst elevernas studiefinansiering, att rekrytera elever och att utbildningen ska ge målgruppen möjlighet till anställning och inträde på arbetsmarknaden.

5.3.1 Förändringarna har medfört positiva effekter som ökar möjligheterna för målgruppen

Under årets dialoger framkommer att deltagarna i stor utsträckning delar den bild som har framkommit tidigare. Många deltagare lyfter det som positivt att anpassad utbildning har blivit en del av komvux och lyfter också att samverkan runt eleverna blivit bättre. Det handlar om ökade möjligheter för målgruppen att ta del av resurser inom komvux, och kombinera utbildning i olika skolformsdelar, men även om utvecklad samverkan med till exempel LSS⁹⁰, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

Under dialogerna ges även exempel på hur elever inom komvux som anpassad utbildning nu kan gå sin utbildning med elever inom komvux på gymnasial nivå, till exempel inom yrkesutbildning till köksbiträde. Ett par deltagare menar även att de upplever ett tydligare utbildningsfokus inom komvux som anpassad utbildning. En deltagare beskriver det så här:

[Det är positivt] att utbildningen ses som en utbildning och inte en "aktivitet". Vi har kommit långt de senaste två åren och pedagogerna är stärkta i sin roll. Samverkan med till exempel daglig verksamhet har blivit bättre.

Några deltagare beskriver samtidigt att förändringarna inte har inneburit några större skillnader eller har haft så stora effekter, med den huvudsakliga motiveringen att de redan innan förändringarna hade utbildningen i samma organisation som övriga komvux.

5.3.2 Det finns fortsatta hinder med att anordna utbildning inom komvux som anpassad utbildning

Trots att förändringarna upplevs som positiva och att komvux som anpassad utbildning och dess målgrupp har fått ökat fokus framkommer det i diskussionerna att det fortsatt finns flera utmaningar med att anordna utbildningen. Dessa hinder är ofta framträdande och det som beskrivs på årets dialoger ligger i linje med vad som har framkommit tidigare. De utmaningar och hinder som lyfts av deltagarna under årets dialoger är i huvudsak följande:

- Elevernas studiefinansiering är en avgörande orsak till att fler inom målgruppen inte utbildar sig, då de ofta riskerar att förlora sina bidrag om de studerar.
- Yrkesutbildning för målgruppen medför flera svårigheter. Framför allt handlar det om svårigheten att utbildningen ska ge möjligheter på arbetsmarknaden och kunna leda till anställning. Flera deltagare lyfter vikten av att det behöver finnas en arbetsmarknad som mottagare, och då krävs bland annat en

---

⁹⁰ Insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

fungerande samverkan med branscher och arbetsgivare, och även med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. I sammanhanget lyfter ett par deltagare att det just nu är färre arbetsgivare som tar emot elever ur målgruppen på apl jämfört med tidigare. Det efterfrågas även fler yrkespaket för målgruppen.

- I många mindre kommuner är elevunderlaget litet, och det kan vara svårt att skapa en hållbar organisation.
- En annan tanke som lyfts av flera deltagare är att det finns utmaningar med att anordna sfi för målgruppen då det inte finns någon sfi utformad för komvux som anpassad utbildning.

Utöver ovanstående beskriver deltagarna olika utmaningar kopplat till målgruppen. Det kan till exempel handla om att många kan ha svårt att resa till en annan kommun för att ta del av utbildning. Andra exempel som framkommer är att det kan vara svårt att bedöma om en individ tillhör målgruppen för anpassad utbildning, inte minst gällande elever på sfi. En annan deltagare beskriver att antalet elever som kommer från anpassade gymnasieskolan, men som inte vill läsa på komvux som anpassad utbildning, ökar. De vill i stället läsa komvux på grundläggande nivå, vilket i sin tur ökar behovet av specialpedagogisk kompetens hos fler lärare.

5.4 En förenklad betygsskala

En förenklad betygsskala infördes den 1 januari 2022 inom vissa delar av komvux. Syftet med förändringen var bland annat att minska arbetsbördan för lärare och öka genomströmningen. Förändringen innebar att betygen Godkänt och Icke godkänt nu används inom komvux på grundläggande nivå och komvux i sfi. Inom komvux som anpassad utbildning på grundläggande nivå används endast betyget Godkänt.⁹¹

5.4.1 Den förenklade betygsskalan upplevs övervägande som positiv

Många deltagare uttrycker sig positivt om den förenklade betygsskalan, att det är en bra förändring och att den har underlättat framför allt när det gäller lärarnas arbete. Ett par deltagare uttrycker det så här:

Har underlättat mycket! Lärare lade tidigare väldigt mycket kraft och tid på de olika betygsnivåerna. Men betyget har inte så stor betydelse, du kan söka till komvux oavsett. Det ställde till det förut. Det är mycket bättre nu.

Det är en positiv reform. Förenklar lärarnas arbete och kommunikation med och återkoppling till eleven.

⁹¹ Enligt prop. 2019/20:105. *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*. Tidigare användes samma betygsskala, med fem godkända betygssteg (A–E) och ett underkänt (F), som för övriga skolformer där betyg används.

Minskad arbetsbelastning för lärare och elever och genomströmningen går snabbare utan att kunskaperna förändras.

5.4.2 Det finns olika tankar om betygsskalans effekter

Samtidigt lyfter flera deltagare en hel del tankar och erfarenheter från arbetet, som ibland pekar åt olika håll. Till exempel menar vissa deltagare att den förenklade betygsskalan har ökat genomströmningen och minskat den kvarhållande effekten som tidigare kunde finnas inom komvux i sfi, medan andra deltagare menar att det inte går att se en sådan effekt och att genomströmningen inte har ökat över huvud taget.

En annan fråga som flera deltagare lyfter är hur den förenklade betygsskalan påverkar möjligheterna och elevernas förkunskaper inför fortsatta studier. Några deltagare exemplifierar detta så här:

[Införandet] har gått smidigt, men en oro har varit att man tappar en indikation om hur det kan tänkas gå på nästa steg. Men vi har hittat andra lösningar. Tidigare kunde betygen spegla inplacering på grundläggande sva, nu gör vi i stället en enklare kartläggning.

Det är en förenkling på ett sätt för lärarna, men en nackdel att man inte ser differentieringen av kunskaper individen har, vilket kan påverka studieplaneringen. Vi ser ibland att en elev som fått godkänt inte är redo för den gymnasiala nivån. Gäller både engelska, sva och matematik.

Vi har sett att den gamla betygsskalan hade en kvarhållande effekt i sfi – nu är flödet bättre, samtidigt finns en utmaning med att betyget på sfi idag inte visar skillnad mellan olika elever.

I diskussionerna resonerar flera deltagare om den förenklade betygsskalan har haft någon påverkan på kvaliteten eller medfört några andra effekter. Några deltagare uttrycker det så här:

Det går inte att påvisa att det har förändrat kvaliteten. Lärsträckan blir kortare och målet med att snabbt ta sig vidare mot arbete blir tydligare. Inom språkstödsutbildningar ser vi ofta att eleverna prioriterar yrkeskurser före språkkurserna. Det blir ett problem på sikt då arbetsgivarna har tydliga krav på ett fungerande språk.

Bättre fokus på kvalitet och innehåll, vi kan jobba på mer i lugn och ro.

Tidigare hade de som hade högt betyg i sfi större möjlighet att ”springa igenom” grundläggande än vad de har nu.

Det har påskyndat genomströmningen i sfi, men det har inte alltid underlättat övergången till grundläggande nivå – den processen har blivit längre, inte minst gällande elever som går mellan olika kommuner. Det är även det vi ser en effekt av i kombinationsutbildningar – att eleverna har svårare att klara språkdelen.

5.5 Prioritering och urvalsregler

Under 2021 ändrades prioriteringen i skollagen att de med störst behov av utbildning ska prioriteras, i stället för som tidigare de som fått minst tidigare

utbildning. Den nya prioriteringen innebar även förändringar av urvalsreglerna⁹² inom komvux på gymnasial nivå och komvux som anpassad utbildning på gymnasial nivå. Ett syfte med förändringen av urvalsreglerna var att möjliggöra för fler grupper än de som har kort tidigare utbildning att ingå i prioriteringsordningen vid urval och att urval kan göras mer likvärdigt och transparent.⁹³

De förändrade urvalsreglerna har i flera omgångar diskuterats relativt ingående under tidigare dialoger. Det som tidigare framkommit är bland annat att de nya bestämmelserna upplevs som bättre, tydligare och i högre grad anpassade efter de behov som finns, men att de samtidigt inte fått så stor effekt i praktiken.⁹⁴

5.5.1 Nya bestämmelser om urval möjliggör för fler att ta del av utbildning inom komvux

Bilden av vilka effekter de förändrade urvalsreglerna har medfört överensstämmer till stor del med det som framkommit under tidigare dialoger. Flera deltagare uttrycker sig positivt och menar att de nya bestämmelserna har möjliggjort att fler individer och fler grupper har fått tillgång till yrkesutbildning. Till exempel yrkesväxlare eller personer med en anställning som behöver kompetensutveckling för att behålla jobbet. Det har i vissa utbildningar även medfört mer blandade undervisningsgrupper, vilket upplevs som positivt.

5.5.2 Effekten av de nya urvalsreglerna uteblir i vissa fall

Samtidigt anser flera deltagare att det är svårt att se några effekter i praktiken. Orsaken till detta verkar främst vara av två slag.

Det ena är att det finns kommuner som har möjlighet att anta samtliga sökande och därför inte behöver göra något urval. De har då inte behövt tillämpa reglerna om urval i någon större utsträckning och upplever därför ingen skillnad jämfört med tidigare.

Det andra handlar om att i de fall antalet platser är begränsat är det de nya grupperna, till exempel yrkesväxlare, som ligger längre ner på prioriteringsordningen och därmed inte antas till utbildningen även om de numera ingår i urvalsgrupperna. Effekten blir att samma grupper som tidigare, i huvudsak de med kort tidigare utbildning, antas till utbildningen i de fall det är fler sökande än antalet platser.

Under dialogerna framkommer också att det kan se olika ut inom olika yrkesområden. En deltagare ger följande exempel:

---

⁹² Urval är en del av hela antagningsprocessen från att en ansökan lämnas in till att den sökande blir antagen till utbildning. Urval kan bli aktuellt om alla behöriga sökande inte kan antas till utbildningen. Regleringen om urval anger i vilken ordning olika grupper av sökande som alla har ett stort behov av utbildning ska prioriteras. För sökande som har rätt till utbildningen ska inget urval göras. Urval regleras i 3 kap. 7–8 §§ förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

⁹³ Prop. 2019/20:105. *Komvux för stärkt kompetensförsörjning.*

⁹⁴ Se Skolverket (2022). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2022 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux* och Skolverket (2021). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021.*

Urvalsreglerna kan slå ut yrkesväxlare. Till exempel inom restaurang, yrkesförare och elektriker. [det] är exempel på områden där det sker. Urvalsreglerna blir i dessa fall ett trubbigt instrument.

Under dialogerna beskriver deltagarna en problematik med att i huvudsak anta elever med kort tidigare utbildning och som står långt ifrån arbetsmarknaden. Några deltagare menar att detta leder till fler avbrott, vilket medför att färre slutför utbildningen och att alla utbildningsplatser inte nyttjas fullt ut. En deltagare beskriver det på följande sätt:

Längst ifrån arbetsmarknaden och låg tidigare skolbakgrund gör att vissa utbildningar ibland får stor del utav elever som inte är redo för studier, med följderna många avhopp. Avhoppet sker ibland så sent att det inte går ta in [andra elever] från reservlistan vilket gör att det blir väldigt få elever som slutför utbildningen. Svårt att veta hur man skall göra i stället, men det blir väldigt kostsamt för kommunen.

5.5.3 Det finns exempel på hur kommunerna har utvecklat arbetet med behörighet och antagning

I diskussionerna om urval lyfts även funderingar kopplade till andra delar av antagningsprocessen. Flera deltagare ger exempel på hur de förändrat sitt arbete med till exempel ansökan och bedömning av behörighet för att bättre kunna avgöra vilka som har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁹⁵ En deltagare beskriver att de till exempel inte längre tittar på tidigare betyg utan i stället arbetar med intervjuer av de sökande. En annan deltagare exemplifierar det så här:

När vi hade webbansökan tappade vi många – men nu försöker vi jobba annorlunda. Vi skickar ut information i samband med ansökan för att eleverna ska förstå vilka förutsättningar man behöver ha för att klara utbildningen, men tar även in sökande för bedömning. Men vi behöver starta ansökningsjobbet mycket tidigare. De sociala faktorerna är viktiga, dom har vi inte med i bedömningen ännu – men det är ofta dom som gör att man avbryter.

5.6 En ny högskoleförberedande examen och komvuxarbete

Under 2021 ändrades den högskoleförberedande gymnasieexamen inom komvux så att examen ska vara inriktad mot ett av två studieområden, samhällsvetenskap och humaniora samt naturvetenskap och teknik, i stället för som tidigare något av de högskoleförberedande programmen i gymnasieskolan.

Gymnasiearbetet ersattes med ett komvuxarbete inom komvux. En anledning till förändringarna var att göra reglerna för gymnasieexamen i komvux mer flexibla och bättre anpassa utbildningen till vuxna elevers skiftande behov och målsättning med sina studier.⁹⁶

⁹⁵ Behörighet till komvux på gymnasial nivå regleras i 20 kap. 20 § skollagen. Behörighetsbedömningen ligger till grund för beslut om mottagande, ett beslut som tas före eventuellt urval och beslut om antagning. I behörighetsbedömningen ingår det att göra en bedömning om den sökande har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

⁹⁶ Prop. 2019/20:105. *Komvux för stärkt kompetensförsörjning.*

5.6.1 Förändringarna upplevs som mycket positiva

Under dialogerna framkommer att deltagarna är mycket positiva till dessa förändringar och att de har medfört en större flexibilitet och förbättrad examensplanering. Några deltagare uttrycker det så här:

Jag ser väldigt positivt på förändringarna om examen – mycket lättare att få ihop en utbildning speciellt om man har en spretig bakgrund. Studie- och yrkesvägledningen är också väldigt viktig.

Mycket bra att detta införts, det känns mer relevant för komvux. Det är positivt att individer kan välja mer fritt vilken inriktning man vill ha på examen.

5.6.2 Det finns fortsatta frågetecken när det gäller yrkesexamen

Under diskussioner beskriver några deltagare utmaningar med att genomföra komvuxarbetet inom vissa yrkesområden, och att även yrkesexamen inom komvux skulle behöva ses över för en större flexibilitet. Ett par deltagare beskriver det på följande vis:

Vi ser problem med komvuxarbetet och examen inom vissa yrkesområden där vi inte har utbildningarna, till exempel hantverk. Där tvingas ibland eleverna mot en annan examen och får läsa mer poäng än vad de behöver. Ibland får vi styra om dem mot en högskoleförberedande examen i stället för en yrkesexamen.

Enkel bra, smidig reform med ny högskoleförberedande examen. Men, det skulle vara bra med ett allmänt, teoretiskt komvuxarbete. Inom väldigt många yrkesprogram är det svårt, näst intill omöjligt, att göra ett komvuxarbete så man måste hitta andra vägar.

Dessa tankar ligger i linje med vad som framkommit under tidigare dialoger.⁹⁷

---

⁹⁷ Se till exempel Skolverket (2019). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2019*.

Referenser

- Dir. 2022:84. *Långsiktig och behovsanpassad yrkesutbildning för vuxna.*
- Dir. 2023:110. *Tilläggsdirektiv till Yrkesvuxutredningen (U 2022:05).*
- Ds 2024:8. *Förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner.*
- Prop. 2017/18:14. *Nationella prov – rättvisa, likvärdiga, digitala.*
- Prop. 2019/20:105. *Komvux för stärkt kompetensförsörjning.*
- Prop. 2021/22:36. *Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper.*
- Prop. 2021/22:51. *En sammanhållen utbildning för nyanlända som har utbildningsplikt.*
- Prop. 2021/22:123. *Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande.*
- Prop. 2021/22:159. *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning.*
- Prop. 2021/22:162. *Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning.*
- Regeringen (2017). *Uppdrag att digitalisera de nationella proven m.m.* (Dnr: U2017/03739/GV).
- Regeringen (2021). *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Universitets- och högskolerådet.* (U2020/05342; U2020/06608 (delvis); U2020/06630).
- Regeringen (2022). *Uppdrag om regionala planeringsunderlag* (U2022/01595; U2022/02828).
- Regeringen (2023). *Ändring av uppdraget att digitalisera de nationella proven m.m.* (U2023/00237).
- Regeringen (2023). *Uppdrag att förbereda införandet av en pilotverksamhet med en ny form av yrkesutbildning på gymnasial nivå för vuxna med utgångspunkt i den modell som tillämpas för yrkeshögskolan* (U2023/03357).
- Regeringen (2024). *Uppdrag att för kommunal vuxenutbildning ta fram kurser i utbildning i svenska för invandrare och yrkeskurser på grundläggande nivå* (U2024/01043).
- Skolverket (2018). *Förstudie om betygsdatabas för rätten till behörighetsgivande utbildning inom komvux, dnr. 2017:711.*
- Skolverket (2019). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2019, dnr. 2018:1476.*
- Skolverket (2020). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020, dnr. 2019:1435.*

Skolverket (2021). *Redovisning av uppdrag om nationella prov inom kommunal vuxenutbildning*, dnr. 2020:227.

Skolverket (2021): *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021*, dnr. 2020:1219.

Skolverket (2021). *Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning – Att möta förändringarna inom komvux som särskild utbildning*, dnr. 2020:1581.

Skolverket (2021). *Sammanhållna yrkesutbildningar – komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå*, dnr. 2020:1624.

Skolverket (2021). *Komvux som särskild utbildning – Flera hinder på vägen till och under studier*, dnr. 2021:198.

Skolverket (2021). *Slutredovisning etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning – Informations- och fortbildningsinsatser 2018–2021*, dnr. 2021:805.

Skolverket (2022). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2022 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*, dnr. 2021:1499

Skolverket (2023). *Redovisning av uppdrag att digitalisera de nationella proven U2017/03739/GV*, dnr. 2021:357.

Skolverket (2023). *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2023 – En lägesbild av utvecklingen inom komvux*, dnr. 2022:2019.

SOU 2020:66. *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk.*

SOU 2022:53. *Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag.*

SOU 2024:16 *Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna.*

Regelverk

Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Skollagen (2010:800).

Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

Förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.

Förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

Förordning (2017:1303) om statsbidrag för lärcentrum.

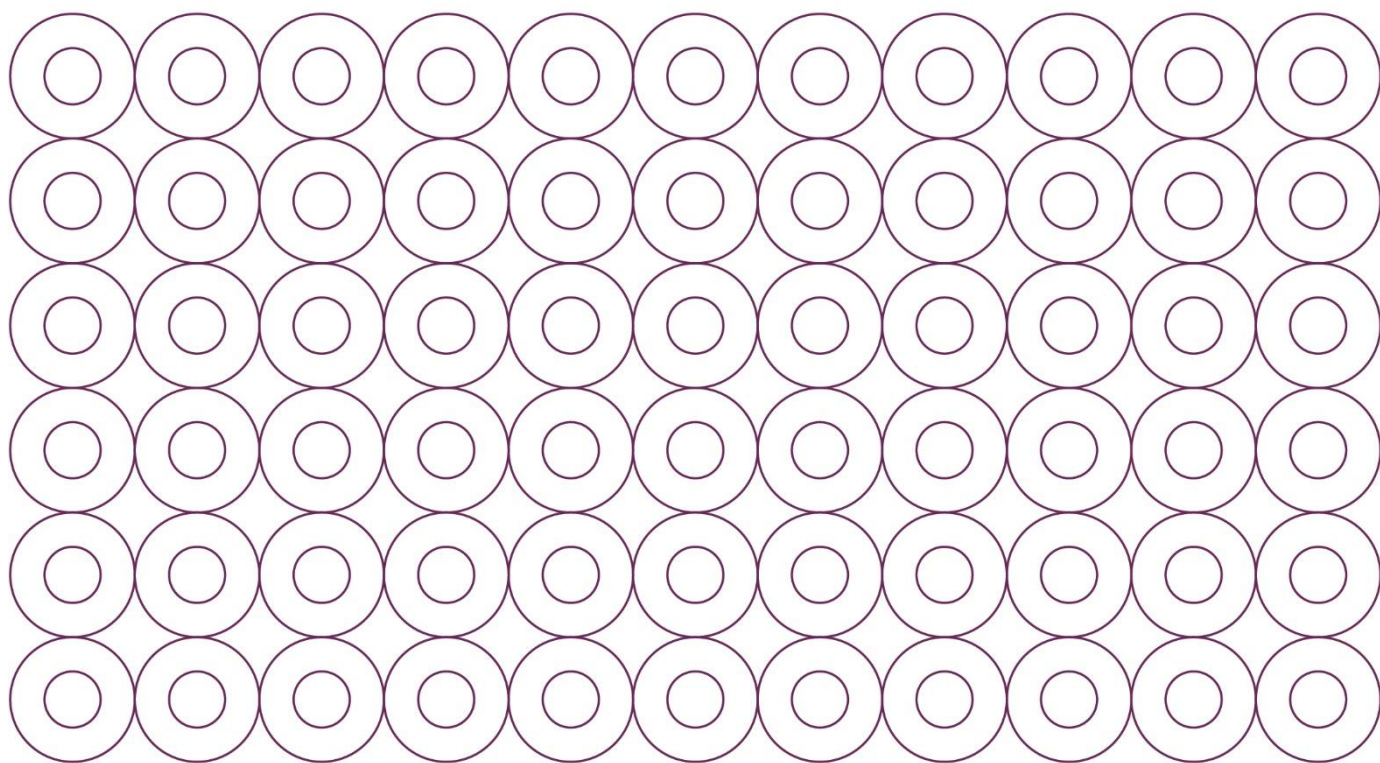
Förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Förordning (2021:744) om statsbidrag för kartläggning och validering inom kommunal vuxenutbildning.

Förordning (2023:889) om statsbidrag för införande av ämnesbetyg.

Förordning (2024:107) om stöd för en nationell yrkesutbildning.

Skolverket

www.skolverket.se